

Ehkäisevä lastensuojelu päivähoidossa

Lapsen hyvä arki 2 -hanke

Niina Lehtosaari & Hilla-Maria Vimpari

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi (AMK)

KEMI 2012

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, Sosiaali- ja terveysala

Koulutusohjelma:	Sosionomi
Opinnäytetyön tekijät:	Niina Lehtosaari & Hilla-Maria Vimpari
Opinnäytetyön nimi:	Ehkäisevä lastensuojelu päivähoitossa
Sivuja (joista liitesivuja):	55(3)
Päiväys:	28.11.2012
Opinnäytetyön ohjaajat:	Kaisu Vinkki & Susanna Helavirta
Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyömme aihe on ehkäisevä lastensuojelu päivähoitossa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, mitä ehkäisevä lastensuojelu on ja miten lastentarhanopettajat kokevat toteuttavansa ehkäisevää lastensuojelutyötä päivähoitossa. Opinnäytetyömme on osa Koillismaan alueella toimivaa Lapsen hyvä arki 2 -hankkeen kehittämistyötä. Metodologinen esittely: Opinnäytetyömme oli laadullinen ja käytimme haastattelua tutkimusmenetelmänä. Aineiston keräsimme yksilöteemahaastatteluilla lastentarhanopettajilta Kuusamon kunnallisissa päiväkodeissa. Teemoina käytimme lastentarhanopettajan näkökulmaa ja kokemuksia, kasvatuskumppanuutta, varhaista tukea ja moniammatillista yhteistyötä. Teemojen avulla pyrimme hahmottamaan ehkäisevän lastensuojelun toteutumista päivähoitossa. Aineiston analysoimme käyttäen aineistolähtöistä sisältöanalyysia. Keskeiset tulokset ja päätelmät: Opinnäytetyön tulokset osoittavat ehkäisevän lastensuojelun näkyvän lastentarhanopettajien toteuttamassa päiväkodin arjessa. Ehkäisevä lastensuojelutyö päiväkodeissa on lasten hyvinvoinnin edistämistä eri tukitoimien ja arjen perustuksen avulla. Lasten hyvinvoinnin lähtökohtana on kasvattajan aito läsnäolo ja lasten yksilöllinen huomioiminen. Moniammatillisessa yhteistyössä lastentarhanopettajat kokivat päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyön riittämättömäksi. Kasvatuskumppanuus onnistui lastentarhanopettajien mielestä päivähoitossa toteutettavassa yhteistyössä vanhempien kanssa. Tutkimustuloksissa ilmeni lastentarhanopettajien oman jaksamisen olevan riittämätön tunnistamaan vanhempien tuen tarvetta.	
Asiasanat: Ehkäisevä, lastensuojelutyö, päivähoito, varhainen tuki, moniammatillinen yhteistyö, kasvatuskumppanuus	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Education

Degree programme:	Bachelor of Sosial Services
Authors:	Niina Lehtosaari & Hilla-Maria Vimpari
Thesis title:	Preventive child welfare in day care
Pages (of which appendixes):	55(3)
Date:	28.11.2012
Thesis instructors:	Kaisu Vinkki & Susanna Helavirta
Thesis description: The subject of our bachelor's thesis is preventive child welfare in day care. In this thesis our intention is to find out what preventive child welfare is and how kindergarten teachers feel they implement prevention for promoting the well-being of children in day care. Our thesis is a part of development of the Lapsen hyvä arki -project in Koillismaa region. Methodological summary: In our bachelor's thesis we used a qualitative research method. The material was collected through individual theme interviews amongst kindergarten teachers of the municipal day care centers in Kuusamo. Our themes were the viewpoint and experiences of a kindergarten teachers, educational partnership, early assistance and multi-professional co-operation. Through these themes we tried to perceive the implement of preventive child welfare in day care. For analyzing the material we used a data-driven content analysis. Main results and conclusions: The results of the study show that preventive child welfare is present in the everyday life of the day care centers. Preventive work in day care consists of improving the children's well-being through different forms of support and everyday basic work. The well-being of the children comes from a true presence of the educator and an individualized observation. When it comes to multi-professional co-operation the kindergarten teachers found that the co-operation between day care and child welfare is insufficient. Educational partnership in co-operation with the parents had given positive results. The research results showed that the kindergarten teachers lack in resources to identify the parents' need for support.	
Keywords: Preventive, child welfare, day care, early assistance, multi-professional co-operation, educational partnership	

PROLOGI

" Jos niinku heittää ilmaan sanan ehkäisevä lastensuojelu niin moni rupee miettimään.. no hetkinen mitä se nyt onkaan... että välttämättä niinku ihmiset ei hoksaakaan että se... on parhaimmillaankn sitä mitä me täällä päiväkodissa tehdään joka päivä... että se on ehkä sanana tuolla jossakin leijuu... että sitä ei niin ku aattele että mitä se voi olla..."
(Haastateltava 4)

"Se termi on semmonen, joka ei vielä ole ja joka ei meihin vielä ole sillälailla... tavallaan me ehkä mielletään se jotenki isommaksi asiaksi, kuin se oikeastaan onkaan.. ehkä tavallaan se sana lastensuojelu on siinä semmonen.. mutta ajan kanssa varmaa se vakiintuu ja tuttunee sitten..."
(Haastateltava 1)

"Kyllä se käsitteenä on vieras... Mutta minusta tuntuu, että se nyt niinkö alkaa orastamaan tämä käsite... ei tavallaan sen takia ko asiakkaita tulee entistä enempi vaan, että varmaan on tarvetta ja tästä varmaan puhutaan ja kehitetään enempi..."
(Haastateltava 3)

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
PROLOGI	4
SISÄLLYS	5
JOHDANTO	6
1 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU	8
1.1 Lastensuojelu lastensuojelulain mukaan	8
1.2 Ehkäisevä lastensuojelu lastensuojelulain mukaan	9
2 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU JA PÄIVÄHOITO	15
3 EHKÄISEVÄN LASTENSUOJELUTYÖN OSA-ALUEET	18
3.1. Kasvatuskumppanuuden merkitys	18
3.2 Varhaisen tuen kautta moniammatillisuuteen	19
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
4.1 Aiheen valinta ja Lapsen hyvä arki 2 -hanke	24
4.2 Opinnäytetyön kohderyhmä ja aineiston hankinta	25
4.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä ja aineiston analysointi	26
4.4 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	28
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	30
5.1 Päivähoidossa toteutettava ehkäisevä lastensuojelu	30
5.1.1 Miten ehkäisevä lastensuojelu näkyy päiväkodin arjessa	32
5.2 Kasvatuskumppanuus ehkäisevässä lastensuojelussa	34
5.2.1 Vanhemmuuden tukeminen	35
5.2.2 Kasvatuskumppanuuden haasteet	36
5.3 Moniammatillinen yhteistyö ehkäisevässä lastensuojelutyössä	37
5.3.1 Moniammatillisen työn vaativuus	38
5.3.2 Yhdessä kehittämällä yhteistyötä	39
5.4 Lapsen ja perheen tukeminen	40
5.4.1 Ennakointi päivähoiton työvälineenä	41
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
7 POHDINTA	45
LÄHDELUETTELO	49
LIITELUETTELO	51

JOHDANTO

Lasten ja nuorten terveys on parantunut monella tavalla viime vuosina, mutta yhteiskunnassa on tässäkin asiassa suuria ajankohtaisia haasteita. Lapsen kasvun, kehityksen sekä hyvinvoinnin turvaaminen on yhteiskunnan tärkeä sijoitus tulevaisuuteen. Lasten asema yhteiskunnassa on myös ihmisoikeuskysymys, johon YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa (Lapsiperheiden hyvinvointi 2009.) Suurin osa lapsista viettää lapsuuttaan päivähoitossa, jolloin päivähoitolla on suuri rooli lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Päivähoidon henkilökunnalla on mahdollisuudet ennaltaehkäistä ja vaikuttaa lapsen elämässä tapahtuviin asioihin.

Perheitä nykypäivänä koetteleviin tekijöihin kuuluvat toimeentulovaikeudet ja työttömyys. Päihdeongelmat ovat myös yhä useamman pienen lapsen lastensuojelutarpeen taustalla. Vanhempien sekä myös lasten mielenterveysongelmat näkyvät hälyttävästi lastensuojelussa. Kasvavassa määrin lastensuojeluun joudutaan turvautumaan myös, koska vanhemmat ovat avuttomia kasvatustehtävissään. Lapsen arki on kaoottista, eikä lapsi saa turvaa antavia rutiineja (Taskinen 2012. 8.) Ehkäisevän lastensuojelun merkitys kasvaa tässä suhteessa.

Opinnäytetyössämme selvitämme ehkäisevän lastensuojelutyön toteutumista päivähoitossa. Päivähoito toimii jo lähtökohtaisesti ehkäisevänä lastensuojeluna tarjotessaan perheille tukea heidän kasvatustehtävässään ja tukiessaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Usein myös ajatellaan, että päiväkotitoiminta ei ole vain osa ehkäisevää lastensuojelutyötä, vaikka päiväkodin arki sitä on. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää päivähoitohenkilökunnan tietämystä tekemästään ehkäisevästä lastensuojelutyöstä. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan varhaiskasvatuksen arjessa tuen tarpeen eri vaiheissa, ja siksi olemme kiinnostuneita tarkastelemaan mitä ehkäisevä lastensuojelu on lastentarhanopettajien mielestä.

Opinnäytetyömme liittyy Koillismaan alueella toimivaan Lapsen hyvä arki 2 -hankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on syventää Lapsen hyvä arki -hankkeen ensimmäisen vaiheen kehittämistyön tuloksia. Lapsen hyvä arki 2 -hankkeen päätavoitteena on lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen, osallisuuden vahvistaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä palvelujen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyön tutkielma toteutettiin Koillismaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvan Kuusamon kaupungin kunnallisissa päiväkodeissa. Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla Kuusamon kunnallisten päiväkotien lastentarhanopettajia. Haastattelut toteutimme syksyllä 2012. Toivomme, että ehkäisevä lastensuojelu päivähoitossa -aihe antaisi ajattelemisen aihetta ja lisäksi informaatiota siitä, miten ehkäisevää lastensuojelua voi toteuttaa päiväkodissa.

Koemme opinnäytetyömme aiheen ajankohtaiseksi, koska mediassa on noussut esille lastensuojelun kriittinen tarkastelu ja uuden lastensuojelulain muutokset. Ehkäisevää lastensuojelutyötä ei mielestämme arvosteta tarpeeksi. Päivähoitossa työ on raskasta, ryhmäkoot suuria ja lasten yksilöllisen tuen tarve suurta. Kasvattajat eivät ehdi olla tarpeeksi ryhmässä läsnä tai syventyä perheiden ongelmatilanteisiin kunnolla. Myös päivähoiton henkilöstön runsas vaihtuminen voi hankaloittaa perustyön toteuttamista sekä turvallisen ja pysyvän ympäristön luomista lapsille. Huolimatta siitä, että työ on tehokasta, ei lasten ja perheiden tukemiseen ja ehkäisevään auttamiseen panosteta nykyisin riittävästi. Yhteiskunnallisella tasolla tulisi olla tarjolla enemmän ohjausta, tukea, neuvontaa ja erityisesti tietoa siitä, miten lapset ja lapsiperheet voisivat paremmin ja miten lapsen kasvuolosuhteet voitaisiin tehdä turvallisemmiksi. Ehkäisevän työn lisääminen takaa perheille paremmat tulevaisuudennäkymät ja ehkäisee moninaisten ongelmien syntyä. Toivottavaa onkin, että nykyinen ehkäisevään lastensuojelutyöhön panostaminen saataisiin kasvamaan.

1 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU

1.1 Lastensuojelu lastensuojelulain mukaan

Lastensuojelulain mukaan lapselle tulee turvata oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla sekä varhaiskasvatuksessa päivähoidon henkilökunnalla. Monilla erilaisilla yhteiskunnallisilla toimilla pyritään edistämään lasten hyvinvointia sekä ehkäisemään lasten ja perheiden ongelmia. (Lastensuojelulaki 417/2007 1 §.)

Lasten hyvä kehitys ja hyvinvointi vaikuttavat koko yhteiskunnan tulevaisuuteen, joten siihen panostaminen on tärkeää. Lastensuojelulla pyritään takaamaan hyvän lapsuuden edellytykset koko lapsiväestölle. Valtaosa suomalaisista lapsista voi hyvin, mutta silti Suomessa on jatkuvasti kasvava lasten joukko, jolla on yhä monimuotoisempia ongelmia. Lapsiperheiden taloudellisen tilanteen kehityksellä sekä yhteiskunnallisen ilmapiirin ja palvelujen muutoksella lienee osuutensa nykytilanteeseen. (Taskinen 2012, 7.)

Tavalliset elämänkriisit ja erityisen vaativat moninaiset tilanteet ovat usein lastensuojelutarpeen taustalla. Perhe haavoittuu helposti ja sitä voivat koetella tapahtuneet muutokset muun muassa parisuhteissa, lapsuudessa ja vanhemmuudessa. Toistuvasti kriisintyvissä perhetilanteissa lastensuojelu voi kulkea mukana koko lapsuuden ja seuraavaankin polveen. (Bardy 2009, 41.)

Lastensuojelun lainsäädännön peruslähdekohtana on, että vanhemmilla on ensisijainen vastuu omista lapsistaan. Perheellä on kasvatusvastuu, joten sillä on myös oikeus toteuttaa omia kasvatusnäkemyksiään ja arvojaan, kunhan ne edistävät lapsen kasvua ja kehitystä. Yhteiskunnalla on kuitenkin vastuu siitä, että lapsilla on hyvät kasvuolosuhteet ja vanhemmat saavat tukea lasten kasvatukseen. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on turvata lasten kasvu jo ennen kuin se on lastensuojelun piirissä. Lastensuojelulaissa lähdetään siitä lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteesta, että jokaisessa lasta koskevissa lastensuojelutoimenpiteissä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (Taskinen 2012, 11–24.)

Lastensuojelun palvelujärjestelmä on laaja kokonaisuus, jonka tarkoitus on edistää ja tukea lapsen kehitystä ja kasvua. Palvelujärjestelmän toiminta tulee olla suunnitelmallista ja ennakoitua. Sitä tulee ohjata, johtaa sekä kehittää tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteistyötä tulisi tehdä aktiivisesti monien eri tahojen kanssa, joiden toimet vaikuttavat lasten ja perheiden hyvinvointiin. Palvelu ja tuki tulee toteuttaa niin, että lapsi ja perhe hyötyvät siitä eniten. (Lastensuojelun käsikirja 2009, hakupäivä 14.8.2012.)

Lapsen tullessa lastensuojelun piiriin, pyritään valitsemaan lievin riittävä toimintatapa, jolla hänen tilannettaan voidaan korjata. Näin ollen lasta ei saa ottaa huostaan, jos hänen tarvitsemansa tuki on mahdollista järjestää avohuollossa, kuten esimerkiksi päivähoitossa. (Taskinen 2012, 22–23.) Lastensuojelutyötä tehtäessä kartoitetaan lapsen ja perheen tilanne ja tarpeet huolellisesti. Lapsen ja perheen asioista vastaava sosiaalityöntekijä koordinoi lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä ja yksittäisen lapsen asiakasprosessia. Kunnan täytyy huolehtia siitä, että sosiaalityöntekijällä on käytettävissään työnsä tueksi eri alojen asiantuntemusta. (Lastensuojelun käsikirja 2009, hakupäivä 14.8.2012.)

Kunnan tehtävänä on huomioida, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin tarve eri aikoina edellyttää. Kunnalla tulee siten olla tietoa sen hetkisen lastensuojelun tarpeesta. Laki määrää lastensuojelun olevan laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen. Kunnan täytyy siis määrittää lastensuojelun laatu sekä varmistaa lastensuojelupalvelujen toimivuus ja räätälöinti tarpeiden mukaan. (Lastensuojelun käsikirja 2009, hakupäivä 14.8.2012.)

1.2 Ehkäisevä lastensuojelu lastensuojelulain mukaan

Lastensuojelulain mukaan kunnan tulee lastensuojelun lisäksi järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi toisen luvun mukaista ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoitus on lastensuojelulain mukaan edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on lain mukaan tuki ja erityinen tuki, jota voidaan antaa esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja las-

tenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana, edellä tarkoitettua tukea järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:3.1,2,3 §.)

Toinen luku lastensuojelulaissa käsittelee lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Lain seitsemännen pykälän mukaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja kunnan muiden viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä torjuttava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Toimielimen, joka on vastuussa sosiaalihuollosta, on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua toisille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. (Lastensuojelulaki 417/2007 2:7.1,2 §.)

Lastensuojelulain toisen luvun kahdeksas pykälä käsittelee palvelujen kehittämistä kasvatuksen tukemiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluita järjestäessään ja niitä kehittäessään kunnan on huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa sekä saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on lastensuojelulain mukaan järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Erityistä huomiota palveluja järjestettäessä ja niitä kehittäessä on kiinnitettävä lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin. (Lastensuojelulaki 417/2007 2:8.1,2 §.)

Lastensuojelulain toisen luvun yhdeksäs pykälä käsittelee tukea koulunkäyntiin. Kunnan tulee lain mukaan järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävästi tukea ja ohjausta koulunkäyntiin, sekä tukevat oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemistä ja poistamista. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Perusopetuslain seitsemännessä ja kahdeksannessa pykälässä tarkoitetun opetuksen järjestäjä vastaa edellä tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä oppilailleen. (Lastensuojelulaki 417/2007 2:9.1,2 §.)

Kymmenennessä pykälässä lastensuojelulain toisessa luvussa puhutaan lapsen huomi-
oon ottamisesta aikuisille suunnatuissa palveluissa. Laissa sanotaan, että lapsen hoidon
ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen
vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö:

- 1) saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluja tai muita sosiaali- ja terveyden-
huollon palveluja, minkä aikana hänen kykynsä täysipainoisesti huolehtia lapsen
hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen.
- 2) on tutkintavankeudessa.
- 3) on suorittamassa vankeusrangaistustaan.

Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon viranomaisten on lain mukaan tarvittaessa järjes-
tettävä välttämättömät palvelut raskaana olevien naisten ja syntyvien lasten erityiseksi
suojelemiseksi. (Lastensuojelulaki 417/2007 2:10.1,2,3,4,5 §.)

Lastensuojelun ehkäisevä työ on eettisesti haasteellista ja vaativaa toimintaa, jonka ta-
voitteena on koko lapsiväestön hyvinvointi. Ehkäisevä lastensuojelu on lasten koko-
naisvaltaista suojelua jo ennen kuin lapsi tarvitsee lastensuojelua. Työntekijöiden on
toimittava vastuullisesti ja asiakasta kunnioittavasti siten, että lapsen ja perheen yksityi-
seen elämään puututaan mahdollisimman vähän, mutta lapselle voidaan silti taata tur-
vallinen kehitys ja normaali kasvu ympäristö. (Lastensuojelun käsikirja 2009, hakupäivä
14.8.2012.)

Ehkäisevän lastensuojelun tärkeänä tavoitteena on hyvien edellytysten antaminen
lapsuuteen, lasten erityinen suojelu ja samalla lasten oma osallistaminen ja erilaisten
mahdollisuuksien avaaminen lapsille. Lastensuojelun ehkäisevällä työllä pyritään
ehkäisemään ongelmien syntymistä ja kasaantumista sekä tukemaan kaikkien lasten ja
lapsiperheiden elinolosuhteita. Lastensuojelutyötä voidaan tuoda julkisuuteen
ehkäisevän lastensuojelutyön varjolla positiivisessa mielessä ja viedä näin ollen koko
lastensuojelutyön työkuultuuria positiivisempaan suuntaan. Lapsiin kohdistuvalla
ehkäisevällä työllä on todellisia ja pitkäaikaisia vaikutuksia. Ehkäisevä lastensuojelutyö
tehoaa, jos se on jatkuvaa ja monitahoista sekä erilaisia toimintatapoja yhdistävää.
Peruspalvelut, kuten neuvolat ja päivähoito, ovat avainroolissa ehkäisemään, kohtamaan
ja ratkaisemaan lastensuojelullisia ongelmia niin pitkälle kuin mahdollista. (Puonti,
Saarnio & Hujala 2004, 165.)

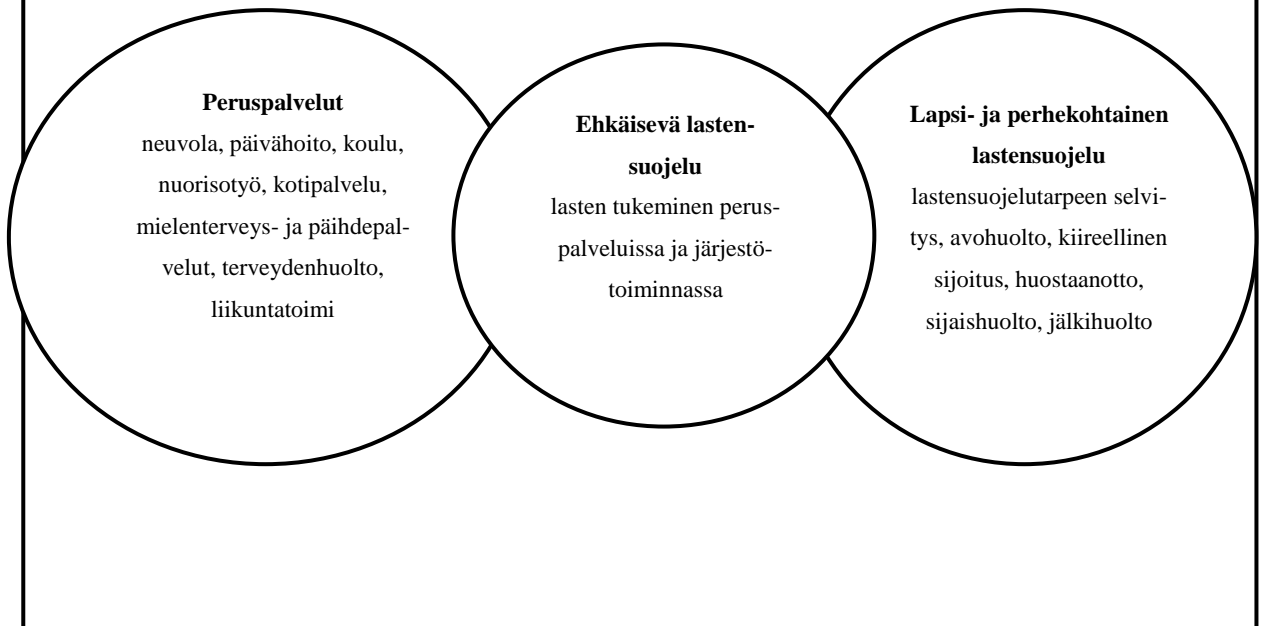
Lastensuojelun ehkäisevää työtä toteutetaan monilla tasoilla ja siihen tarvitaan yhteistyötä, johon myös lastensuojelulaki velvoittaa kasvuolojen kehittämisessä, palvelujen yhteistoiminnassa ja tapauskohtaisesti asiakkuusprosessin jokaisessa vaiheessa. Lastensuojelun ehkäisevä työ nähdään toimintaa läpäisevänä periaatteena poliittisessa päätöksenteossa, hallinnollisissa toimissa ja myös yksityiselämässä erilaisina sosiaalisen tuen ja verkostoitumisen muotoina. (Puonti ym. 2004, 169–170.)

Lastensuojelun ehkäisevä työ voidaan jakaa karkeasti kansainväliseen, kansalliseen, alueelliseen, seudulliseen ja kunnalliseen työhön. Ehkäisevä työ näyttäytyy kaikilla tasoilla toiminnalle asetettuina tavoitteina ja toimintana, jota voidaan toteuttaa yleisellä tasolla, jolloin tuki ja palvelut suunnataan koko lapsiväestölle, kuten esimerkiksi subjektiivinen päivähoito-oikeus: kohdennetulla tasolla, jolloin tuki ja palvelut suunnataan joko tietyille lapsiryhmälle tai tiettyihin elämäntilanteisiin, esimerkiksi aikuisystävätoiminta lapsille ja nuorille. Lisäksi järjestöt tarjoavat toimintamuotoja, kuten esimerkiksi perhekahviloita, jotka voidaan katsoa ehkäiseväksi lastensuojeluksi. (Jyväskylän yliopisto 2004, hakupäivä 13.8.2012.)

Kansainvälisellä tasolla voidaan vaikuttaa tekemällä sopimuksia. Euroopan unioni (EU) esimerkiksi sitoo sopimuksella jäsenmaita periaatteellisella ja toiminnan tasolla. Kansallisella tasolla lasten pahoinvointia voidaan ehkäistä ainakin sosiaali- ja terveysalan, koulutuksen, työvoima-, asunto- ja kulttuuripolitiikan toimilla. Lapsipolitiikka on valtakunnallinen ja kunnallinen tapa hahmottaa lastensuojelun ehkäisevän työn tilaa ja tavoitteita. Vastuu kunnallisen lapsipolitiikan toimeenpanosta on annettu sosiaalilautakunnille, erityisesti kuntien sosiaalityöntekijöille. (Puonti ym. 2004, 169–170.)

Kasvuolosuhteiden kehittäminen

Lapsen kehityksen perustana ovat riittävät ja jatkuvat aikuiskontaktit, lapsen huomioon ottavat toimintatavat sekä turvallinen, terveellinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö.

Kuvio 1. Lastensuojelun kokonaisuus (Taskinen 2012, 23)

Lastensuojelun ehkäisevään työhön kuuluu nykytilan arvioinnin lisäksi myös tulevaisuuden ennakkointi. Mitä tapahtuu, jos emme tee mitään, tai mitä tapahtuu, jos toimimme näin? Lastensuojelutyön haasteellisuus on siinä, että kyse on yksilöistä ja heidän ainutkertaisista elämänpoluistaan. Lastensuojelun ehkäisevä työ tulee tulevaisuudessa korostumaan entistä enemmän. Tähän johtopäätökseen voidaan päästä useasta eri syystä tarkastelemalla eri tieteenalojen kehitystä tai palvelujärjestelmässä tapahtuneita muutoksia, esimerkiksi painopisteen siirtymistä laitoshuollon sijaan avohuollon kehittämiseen. Tulevaisuudessa saattavat korostua myös paitsi näyttöön ja tutkittuun tietoon pohjautuvan työn vaatimukset, myös pyrkimys palvelujen ja varhaisen puuttumisen kustannusten laskemiseen. (Puonti ym. 2004, 184.)

Lastensuojelun ehkäisevä työ tarvitsee kehittyäkseen enemmän tutkimustietoa ja myös tiede-, tutkimus- ja tietokäsitysten pohtimista. Toisaalta niin yhteiskuntatieteissä kuten sosiaalityössäkin joudutaan toteamaan, että täydellistä keinovalikoimaa tai tyhjentäviä mahdollisuuksia lasten elämän tukemiseen ei ole. Tärkeä tulevaisuuden haaste onkin palvelujärjestelmämme rakenne ja toimivuus. Miten esimerkiksi projekteille käy tulevaisuudessa? Nivoutuvatko hyväksi koetut työmuodot pysyväksi osaksi toimintaa sekä minkä verran sosiaalityön peruskäytännössä on varaa lastensuojelun ehkäisevän työn

kehittämiseen? Ehkäisevässä työssä tarvitaan eri asiantuntijuuden osa-alueita niin kuin yleensäkin sosiaalityössä. (Puonti, ym. 2004, 184–185)

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään paljon työtä valtakunnallisella tasolla. Kuitenkin hyvinvointipolitiikan painopiste on entistä enemmän kunnissa ja seutukunnissa ja siellä toimivien vastuulla. Poliitikoilla ja eri sektorien käytännön työntekijöillä on tärkeä rooli lastensuojelun ehkäisevän työn tavoitteiden asettamisessa ja toteuttamisessa. Lastensuojelun ehkäisevässä työssä tarvitaan laajaa kohdentamista, sekä universaalia, että heikoimmassa asemassa olevien lasten ja lapsiperheiden tukemista. (Puonti ym. 2004, 185–186.)

2 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU JA PÄIVÄHOITO

Lain mukaan päivähoiton tehtävä on lasten vanhempien tukeminen kasvatustehtävässään ja lapsen tasapainoinen kehitys sekä sen edistäminen yhdessä perheiden kanssa. Päivähoidon tulee tarjota lapselle jatkuvia ja turvallisia ihmissuhteita sekä myönteinen kasvuympäristö, jossa on lapsen kehityksen kannalta sopivan monipuolista toimintaa. Toimintaa järjestettäessä päivähoiton tulee ottaa huomioon lapsen ikä ja yksilölliset tarpeet sekä yleinen kulttuuriperinne. Toiminnan tavoitteena tulee olla edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea esteettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Laki lasten päivähoitosta 36/1973.)

Päivähoito on osa yhteiskunnan tarjoamaa sosiaali- ja terveydenhuollon tuki- ja palvelujärjestelmää kaikille lapsiperheille. Lapsen oikeus päivähoitoon merkitsee perheille oikeutta saada lapselleen hoitopaikka, mutta samalla se takaa lapselle oikeuden päivähoitossa annettavaan varhaiskasvatukseen. Päivähoitojärjestelmällä on tärkeä merkitys pikkulapsiperheiden arjessa, koska se mahdollistaa monissa perheissä molempien vanhempien työssäkäynnin. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa päivähoitolle annettu merkitys. Suomessa oli noin 223 000 lasta päivähoitossa vuonna 2010. (Lasten päivähoito 2010.) Päivähoito toimii myös keskeisenä osana ehkäisevää lastensuojelua. Jos päivähoitossa havaitaan lapsen erityisen tuen tarve, vastataan näihin tarpeisiin kasvatuksellisin ja kuntoutuksellisin keinoin. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Lastensuojelun ehkäisyyn panostamalla voidaan lisätä lasten hyvinvointia, parantaa heidän elämänlaatuaan ja ehkäistä ongelmien syntymistä tai pahenemista. Päivähoitossa on mahdollista puuttua lapsen oireisiin riittävän ajoissa, sillä lapsen hyvinvointia seurataan jatkuvasti ja vanhempien kanssa ollaan tekemisissä päivittäin. Varhaisen puuttumisen avulla päiväkodin tutussa toimintaympäristössä vanhemmuutta voidaan tukea ja auttaa koko perhettä ennen ongelmien syvenemistä. Huolen herättyä työntekijöiden velvollisuutena on viedä lapsen asiaa eteenpäin ja puuttua pulmatilanteisiin jo silloin, kun tukemisen mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on vielä runsaasti. (Lastensuojelun keskusliitto 2010, hakupäivä 6.8.2012.)

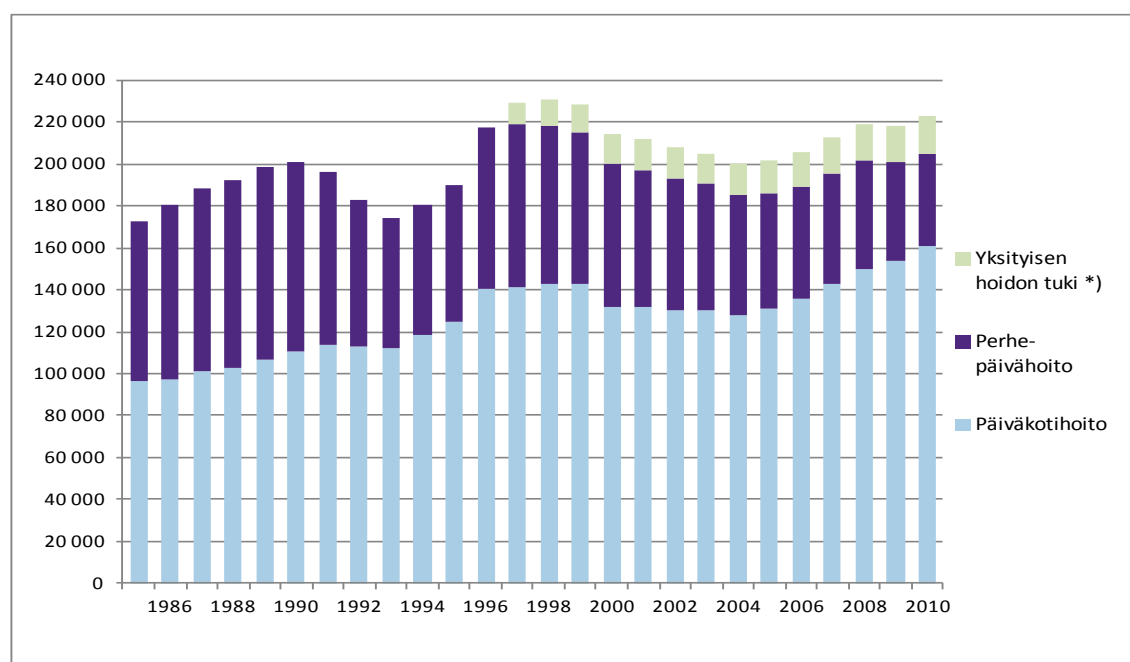
Lasten päivähoiton keskeisenä tehtävänä on pyrkiä edistämään lasten positiivista kehitystä ja tukea vanhempia kasvatustehtävässään. Päivähoidon tulee tarjota lapselle

jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä suotuisa kasvuympäristö. (Taskinen 2012, 39.)

Alasuutarin (2003) mukaan vanhemmat arvostavat päivähoiton merkitystä lapselle, koska se kehittää lapsen toimimista erilaisissa ryhmissä ja toteuttaa sosiaalista kanssakäymistä toisten kanssa sekä sääntöjen oppimista. Lisäksi myös aikuisen ohjaama toiminta koetaan merkityksellisenä ja tärkeänä päivähoitossa, sillä yleensä kotona tarjottavat virikkeet ovat riittämättömiä. Lisäksi päivähoitossa otetaan huomioon jokaisen lapsen yksilöllisyys ja persoonallisuus sekä noudatetaan lapsilähtöisyyden periaatetta. Vanhempien on todettu arvostavan muun muassa sitä, että päivähoito tekee lapsen olon onnelliseksi ja turvalliseksi, luo vanhemmille onnellisuuden ja mielenrauhan tunteita sekä mahdollistaa käytännön tuen saamisen ja oman ajan viettämisen. (Robson 2006, 176.) Näin ollen päivähoitolla on monia erilaisia merkityksiä niin lapsen kuin vanhemmankin kannalta.

Päivähoito toimii yhteistyössä lastensuojelun kanssa pyrkien ehkäisemään raskaampia lastensuojelullisia toimenpiteitä tai jopa tukien avohuollon tukitoimin lastensuojelun asiakasperheitä. Kunnat järjestävät päivähoitoa yhteisön tarpeen mukaisesti eri aikoihin sijoittuvana toimintana. Esimerkiksi kunnallisen päivähoitopaikan sijaan vanhemmat voivat valita lapsen hoidon järjestämiseksi yksityisen hoidon tuen tai alle 3-vuotiaalle lapselle kotihoidon tuen. (Säkkinen & Kuoppala 2010, hakupäivä 20.8.2012.)

Alla kuvio päivähoitossa olevien lasten määristä vuosina 1985–2010.

*) Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta tuli voimaan 1.8.1997.

Kuvio 2. Päivähoidossa olevat lapset (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011, hakupäivä 7.7.2012).

Kuviosta voi nähdä miten päivähoiton merkitys on kasvanut viime vuosikymmenistä, samoin kuin yksityisen hoidon tuella hoidettujen lasten määrä on pääsääntöisesti kasvanut. Näin ollen voidaan todeta suurimman osan lapsista olevan päivähoiton piirissä.

Päivähoitoa voidaan käyttää lastensuojelun avohuollon tukitoimena monella tavalla. Päivähoitoa järjestettäessä tulee huomioida lapsen ja perheen erityistarpeet, sillä siten perhettä voidaan tukea riittävän varhain. Päivähoito voi tukea perhettä muun muassa erityispäivähoidon avulla. Kun päivähoitoa järjestetään avohuollon tukitoimena, on työskentelyyn lapsen asiakassuunnitelman mukaisesti määritelty erityiset tavoitteet, joihin päivähoitossa olevan lapsen ja perheen kanssa pyritään. (Lastensuojelun käsikirja 2007. hakupäivä 14.8.2012.)

Avohuollon tukitoimet voivat pitää sisällään taloudellista tukea, erilaisia palveluja sekä ohjausta, neuvontaa ja hoitoa. Lapsi voi asua kotonaan, vaikka lapsi voidaan huoltajien suostumuksella myös sijoittaa muualle avohuollon tukitoimena. Vanhempien kaikki oikeudet säilyvät avohuollon aikana, joten halutessaan he pystyvät esimerkiksi lopettamaan tukitoimet. Kaikki perheet eivät ole halukkaita samoihin tukitoimiin, eikä yksi tukimuoto sovi kaikille. Perheen kanssa on usein tarpeellista etsiä ja kokeilla sopivia keinoja eri vaihtoehtoista. (Taskinen 2012, 16, 71.)

Päivähoidon henkilökunta ei usein tiedä lapsen ja hänen perheensä tilanteesta, jos lapsi tulee lastensuojelun avohuollon tukitoimien kautta. Tällöin henkilökunta ei voi auttaa parhaalla mahdollisella tavalla, kun ei olla tietoisia siitä, mihin ongelmakohtiin pitäisi puuttua. Avohuollon tukitoimien tarpeessa olevalle lapselle tulisi suunnitella tavoitteet, joita pystyttäisiin seuraamaan säännöllisesti. Näin ollen lapsen hyvinvointiin voitaisiin tehokkaammin kiinnittää huomiota kyseessä olevien keinojen kautta. (Junttila 2004, 15.)

3 EHKÄISEVÄN LASTENSUOJELUTYÖN OSA-ALUEET

3.1. Kasvatuskumppanuuden merkitys

Teemoittelimme ehkäisevän lastensuojelutyön osa-alueet uudistuneen lastensuojelulain mukaan. Ehkäisevää lastensuojelua päivähoidossa on vanhemmuuden tukeminen ja siihen liittyvä kasvatuskumppanuuden käsite. Käsittelemme myös varhaisen tuen käsitettä, johon liittyy erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja erityisiin palveluihin ohjaaminen. Tähän liittyvät päivähoidossa käytettävät ehkäisevän lastensuojelun välineet kuten huolen vyöhykkeistö, puheeksi ottaminen ja moniammatillinen yhteistyö.

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Kasvatuskumppanuuden onnistuminen edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja keskinäistä kunnioitusta. Lapsen ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu sekä oman lapsen tuntemus on vanhemmilla. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä taas on koulutuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista, jolloin varhaiskasvatuksen toimintaa säätelee lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös tunnistaa mahdollisimman herkästi ja varhain lapsen jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella oleva tuen tarve ja luoda yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa toimintastrategia lapsen tukemiseksi. Ongelmatilanteissakin vanhempien ja henkilöstön väliselle yhteistyösuhteelle tulisi luoda kasvatuskumppanuuden ilmapiiri. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä onkin vastuu sisällyttää alusta alkaen perhekohtaisesti kasvatuskumppanuus luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Vanhemmille tulisi järjestää mahdollisuuksia kasvatuskeskusteluihin niin oman lapsen kuin myös yhdessä muiden vanhempien ja koko henkilöstön kanssa. Yhtenä tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on myös edistää vanhempien keskinäisen yhteistyön muotoja ja tapoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

Nykyään on olemassa monenlaisia perheitä ja perinteisen sekä tavalliseksi kutsutun ydinperheen tilalle on muodostunut uudenlaisia tapoja elää perhe-elämää. Näitä ovat

esimerkiksi yhden vanhemman perheet, adoptioperheet, uusperheet ja sateenkaariperheet. (Keyes 2002, 180.) Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten vuorovaikutussuhde rakentaa tietynlaisen rajapinnan, jossa kohtaavat julkisten kasvatusinstituutioiden ja perheen lasta, lapsuutta ja kasvatusta koskevat ajattelutavat ja käytännöt. Näitä kehystävät yleisimmin kulttuurissa vallitsevat yleiset kasvatusnäkemykset. Kasvatusnäkemykset voivat erota paljonkin perheiden ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välillä. Käsitusten eroavaisuudet juontuvat monista tekijöistä. Vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilökunta ovat myös aina yksilöitä ja sen takia henkilöiden omat kokemukset ovat läsnä vuorovaikutustilanteissa. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen keskeisenä ehtona on toisen kumppanuusosapuolen kunnioittaminen. Se merkitsee erilaisten käsitysten ja elämäntapojen kunnioittamista. (Keyes 2002, 95.)

Vastavuoroisen luottamuksen rakentuminen vie aikaa. Riittävä määrä yhteisiä kohtauksia vaaditaan vähintäänkin luottamuksen rakentumiseen, jotta kasvatuskumppanin tapa toimia tulee tutuksi ja häneen oppii kokemuksen kautta luottamaan. Nykyisin kuntiin on muodostunut käytäntö, jossa lapsiryhmät muuttuvat kaiken aikaa. Tällöin vanhemmat ja työntekijät ovat pakotettuja usein toistuvaan uusien kumppanuussuhteiden solmimiseen ja luottamuksen hakemiseen. Voikin olla vaikeaa täyttää valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa näkyvä kasvatuskumppanuus tästä näkökulmasta. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 101.)

3.2 Varhaisen tuen kautta moniammatillisuuteen

Ehkäisevään lastensuojeluun liittyy varhainen tuki. Käsite on peräisin *early intervention*-termistä, joka tarkoittaa suomennettuna varhaista puuttumista. Varhainen puuttuminen on ollut tuttua suomalaisessa varhaiskasvatuksessa, jossa painotetaan tuen tarpeen tunnistamista, puheeksi ottamisen prosessia ja toiminnan muutosta puheeksi ottamisen jälkeen. Varhainen tuki on muodostanut uuden lähestymistavan varhaiskasvatukseen ennaltaehkäisyinä ja osana perustehtävää päivähoidossa. (Heinimäki 2006, 14–15.) Varhainen tuki ehkäisee ongelmien syventymistä ja vähentää lapselle kohdistuvia kärsimyksiä. Varhaisella puuttumisella pyritään ehkäisemään riskejä ja ongelmien kasaantumista, jotka vaarantaisivat lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen, mikä voisi myöhemmin johtaa lastensuojelun asiakkuuteen. Toisaalta tarvitaan erilaisia toimenpiteitä, joilla py-

ritään vastaamaan lapsen tuen tarpeeseen. Mitä aikaisemmin siihen vastataan, sen helpompaa se on. (Arnkil & Eriksson 2005, 20.)

Varhaisen puuttumisen käsitteelle on otettu vuonna 2001 käyttöön vaihtoehtoinen käsite: varhainen tuki. Varhainen tuki käsitteenä on avoimempi kuin varhaisen puuttumisen käsite. (Kaukoluoto 2010, 217–219.) Varhaisen puuttumisen tilalla käytetään muun muassa termejä varhainen tuki, välittäminen, varhainen vastuu ja huoli. (Heinimäki 2006, 20.) Ehkäisevään lastensuojeluun liittyy kuitenkin käsite varhainen tuki.

Kristiina Huhtasen (2007, 28 - 30) mukaan lasten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on erilaisia keinoja puuttua lapsen hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Varhainen puuttuminen voi olla jo ehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa, mutta pitkittyneissä ja hankalissa asioissa puuttuminen voi johtaa erilaisiin toimenpiteisiin. Vaikka varhainen puuttuminen alkaa ongelman havaitsemisesta, ei kyseessä ole ongelma- tai oirelähtöinen toimintaprosessi, vaan tulevaisuuteen suuntaavaa tuen tarjoamista. Varhaista puuttumista ovat interventiot eli korjaavat toimenpiteet, joilla pyritään vaikuttamaan lapseen ja ehkäisevät toimenpiteet. (Keskinen & Virjonen 2004, 190.) Toisaalta varhaista puuttumista ei nähdä vain lapsilähtöisiin ongelmiin paneutumisenä, vaan ongelmiin puuttuminen koskee usein koko perhettä (Huhtanen 2004, 48). Varhaista puuttumista ei voi tehdä ilman moniammatillista yhteistyötä.

Ehkäisevää lastensuojelua tarvitaan myös tilanteissa, joissa lapsen kasvuolot ovat vaarantuneet ja hän tarvitsee tästä syystä erityistä tukea (Lastensuojelun käsikirja, 2007, 156). Varhaiskasvatuksen tukitoimet lapselle pyritään aloittamaan heti, kun tuen tarve on havaittu. Olennaista on tunnistaa ja määritellä lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa sekä niihin liittyvät tuen ja ohjauksen tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 35.)

Lasten erilaisten tuen tarpeiden havaitseminen, arviointi sekä puheeksi ottaminen ovat osa päivähoidohenkilökunnan työhön liittyviä käytäntöjä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulisi jakaa havaintonsa vanhempien kanssa siten, että vanhemmat voivat tuoda esiin omat huolensa ja havaintonsa. (Heinämäki 2004, 57.)

Varhaisen puuttumisen menetelmäksi on Stakesin Varpu-hankkeessa kehitelty huolen puheeksiottamisen menetelmä. Varpu-hankkeen (vuosina 2001–2004) tarkoituksena oli

kouluttaa sekä levittää varhaisen puuttumisen ja tukemisen käytäntöjä. Huolen puheeksi ottamisen menetelmä on kehitetty osaksi perhettä kunnioittavaa varhaista puuttumista, jolloin samalla voidaan perheen tilanteeseen tarjota tukea. Huoli lapsesta tai perheestä ennakoi, että heidän tilanteensa voi mennä huonompaan suuntaan ilman muutosta tai asiaan puuttumista. (Eriksson & Arnkil 2005, 12.) Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja huolen puheeksi ottaminen ovat prosesseja, jotka vaativat päivähoitohenkilökunnalta aikaa, valmistautumista ja omia henkisiä voimavaroja. (Taskinen 2007, 16–18.)

Työntekijän avuksi on kehitetty huolen vyöhykkeistö, jonka avulla voidaan jäsentää lapsen ja perheen tilannetta, työntekijän kokemaa huolen astetta ja lisävoimavarojen riittävyyden tarvetta. Puuttumisen ja tukemisen tarvetta voidaan kartoittaa huolen vyöhykkeistön avulla. Vyöhykkeistö on jaettu neljään osaan sen perusteella, millainen huoli työntekijällä on lapsesta. Vyöhykkeet jakaantuvat seitsemään huolen asteeseen. Huolen vyöhykkeistössä työntekijöiden lapsista kokema huoli jakautuu niin, että ensimmäisessä vyöhykkeessä kyseessä on ei huolta aiheuttava tilanne ja viimeisessä vyöhykkeessä on suuren huolen tilanne. (Eriksson & Arnkil 2006, 26.)

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
1	2	3	4
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa ja on tuntuva. Luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin *) lisäämisen tarve.	Huolta on paljon ja jatkuvasti, huoli on erittäin suuri. Omat keinot loppumassa tai lopussa. Lisävoimavaroja, kontrollia ja muutos tilanteeseen saatava heti.

* Kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa, esim. päihteiden käyttöä.

Kuvio 3. Huolen vyöhykkeistö (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2009, hakupäivä 15.8.2012.)

Ehkäisevää lastensuojelua ei voida toteuttaa ilman moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä kuvataan sosiaali- ja terveystalouden asiakastyössä eri asiantuntijoiden työskentelynä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan kokonaisuus. (Isoherranen 2005, 14.) Lastensuojelulain pykälässä seitsemän korostetaan kunnan viranomais-

keskinäistä yhteistyötä lasten sekä nuorten hyvinvoinnin ja kasvuolojen kehittämässä. Lastensuojelulaki velvoittaa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen sekä keräämään, että välittämään tietoja lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista kunnan muille toimielimille ja viranomaisille. (Räty 2007, 34.)

Päivähoidossa moniammatillisuutta voi olla sekä sisäistä, että ulkoista. Päivähoidon sisäinen moniammatillisuus merkitsee päiväkodin eri ammattiryhmien, esimerkiksi päiväkodin samassa lapsiryhmässä työskentelevä henkilöstön, yhteistä ammatillista toimintaa päiväkodin perustehtävien toteuttamiseksi. Ulkoinen moniammatillisuus merkitsee taas päiväkotihenkilöstön yhteistyötä muiden samojen perheiden ja lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Ulkoinen moniammatillisuus on näin ollen verkostoissa toimimista. (Isoherranen 2005, 42.)

Lapsiperheiden ja lasten monimuotoisten ongelmien kohtaaminen päivähoidossa edellyttää usein eri työntekijöiden välistä yhteistyötä. Yhteistyötä tehdessään eri tahojen työntekijät kokoavat voimansa ja hakevat yhdessä perheiden ja toistensa kanssa ratkaisuja ja menettelytapoja vaikeisiin tilanteisiin. Moniammatillinen yhteistyö on ehkäisevässä lastensuojelussa ensiarvoisen tärkeää, perustuen yhteistyöverkoston luomiseen ja osaamisen jakamiseen sekä uusien työ- ja toimintatapojen kehittämiseen. (Isoherranen 2005, 85.)

Moniammatillisessa työssäkin ei voi välttyä ongelmilta. Toisinaan yhteistyön karikat aiheuttavat katkoksia palveluiden jatkumossa ja asiakas saattaa pudota palveluiden piiristä tai ohjautua päällekkäisiin palveluihin. Myös salassapitovelvollisuus koetaan viranomaisyhteistyötä rajoittavana tekijänä tehtäessä moniammatillista työtä. Salassapitongelmia voidaan välttää, kun vanhemmat tulevat mukaan palaveriin ja keskusteluihin, asioista puhutaan yleisellä tasolla ilman tunnistettavuutta ja tiimillä tai ryhmällä on selkeät pelisäännöt tai menettelyohjeet salassapitokysymyksissä. Ajanpuute on yksi moniammatillista yhteistyötä heikentävä asia, kun aikaa ei löydy tarpeeksi yhteisiin tapaamisiin ja asioiden hoitamiseen. Työryhmän liian suuri jäsenmäärä voi heikentää ryhmän toimintaa, kun yhteistyön tehokkuus laskee ja ryhmän työnjakoon liittyvät vaikeudet kasvavat. (Huhtanen 2004, 93.)

Keyesin (2002) mukaan onnistunut yhteistyö on yhteydessä paitsi jaettuihin huolenaiheisiin myös kulttuurin ja arvojen yhteensopivuuteen, yhteiskunnan ja esimerkiksi työ-

elämän sekä perherakenteiden muutosten huomioimiseen, sekä vanhemman ja ammattikasvattajan näkemyksiin omista rooleistaan ja vastuualueistaan yhteistyössä ja lapsen kasvatuksessa.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Aiheen valinta ja Lapsen hyvä arki 2 -hanke

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä käytimme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Laadullinen tutkimusmenetelmä mahdollisti joustavuuden haastattelutilanteissa. Näin pystyimme välttymään väärinkäsityksiltä, koska saimme haastattelutilanteissa tarvittaessa toistaa kysymyksiä ja oikaista väärinkäsityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Mietimme pitkään opinnäytetyömme aiheen valintaa ja kävimme läpi erilaisia aihealueita ennen kuin päädyimme ehkäisevään lastensuojeluun päivähoidossa. Meille oli selvää, että haluaisimme tehdä opinnäytetyömme päiväkotiin liittyen, koska sosionomiopinnoissamme olemme suuntautuneet varhaiskasvatukseen ja opinnäytetyömme aiheen piti käsitellä varhaiskasvatusta saadaksemme lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Meitä molempia kiinnostavat myös lastensuojelutyön eri muodot ja halusimmekin yhdistää nämä kaksi aihealuetta toisiinsa. Ehkäisevä lastensuojelu päivähoidossa vastasi siis kiinnostuksen kohteitamme. Saimme kuulla opinnäytetyön ohjaajaltamme Lapsen hyvä arki -hankkeesta, jossa etsittiin hankkeeseen sopivia opinnäytetöitä. Otimme yhteyttä hankkeen projektipäällikköön, jonka kanssa sovimme palaverin opinnäytetyön hankkeistamisesta. Hankkeistimme opinnäytetyömme Lapsen hyvä arki 2 -hankkeeseen ja sovimme jatkosta.

Lapsen hyvä arki 2 -hankkeessa toimijoina ovat Kallion ja Selänteen peruspalvelukuntayhtymät sekä Koillismaan (Kuusamo, Taivalkoski, Posio) kunnat (Lapsen hyvä arki 2 -hanke 1.11.2011–31.10.2013). Lapsen hyvä arki 2 -hanke kuuluu Pohjoisen alueen Kaste – PaKaste 2 -hankekokonaisuuteen, joka koostuu viidestä osahankkeesta: Lappi ja SaKaste, Nuppu ja Kampa (Keski-Pohjanmaa) sekä Lapsen hyvä arki 2 (Pohjois-Pohjanmaa).

Lapsen hyvä arki 2 -hankkeessa jatketaan ensimmäisessä vaiheessa kehitettyjen palveluprosessien ja uusien toiminta- ja palvelumallien juurruttamista, syventämistä sekä levittämistä. Hankkeessa kehitetään erityisesti varhaislapsuuden kasvuympäristöihin liittyviä varhaisen tuen ja osallisuuden sekä syrjäytymisen ehkäisyn työmenetelmiä mo-

nialaisissa ja monitoimijaisissa verkostoissa. Pääpaino on varhaiskasvatuspalveluiden, neuvolatyön sekä monialaisen perhetyön kehittämisessä. Kehitysympäristöihin liittyvät nivelvaiheet – vanhemmaksi kasvaminen, kotoa päivähoitoon siirtyminen, päivähoidon, esiopetuksen ja koulunaloituksen siirtymävaiheet – ovat erityisen huomion kohteena. Kehittämistyössä on mukana julkisen sektorin palveluiden lisäksi myös seurakuntien ja järjestöjen kanssa yhdessä toteutetut palvelukokonaisuudet sekä uusien, matalan kynnyksen toimintamallien juurruttaminen ja levittäminen. Levittämisen verkostoissa ovat mukana myös hankkeen tutkimus- ja koulutusorganisaatiot. Opinnäytetöinä tehtyjen, kehittämistyöhön kytkeytyvien tutkimusten, toiminnallisten kehittämisprosessien ja selvitysten tuloksia hyödynnetään hankkeen toimintamallien juurruttamisessa ja levittämisessä PaKaste 2 -vaiheessa. (Lapsen hyvä arki 2-hanke 1.11.2011–31.10.2013.)

4.2 Opinnäytetyön kohderyhmä ja aineiston hankinta

Halusimme kohdistaa opinnäytetyömme koskemaan ainoastaan lastentarhanopettajia, koska tulemme itse työskentelemään tulevaisuudessa lastentarhanopettajina. Haastattelut saimme Lapsen hyvä arki 2 -hankkeen kautta. Hankkeen painopisteenä Koillismaalla Kuusamossa on varhaiskasvatussuunnitelmatyö, kasvatuskumppanuus, varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja pedagoginen johtaminen, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö. Tämän vuoksi opinnäytetyömme aihe suuntautui Koillismaalle Kuusamoon. Hankkeistamisen kautta opinnäytetyömme tulee olemaan hankkeen opinnäytetyöpankissa, joka palvelee alan tutkijoita, opiskelijoita ja kehittäjiä.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, miten lastentarhanopettajat kokevat ehkäisevän lastensuojelun toteutuvan päivähoidossa. Tarkoituksena oli selvittää, mitä ehkäisevä lastensuojelu on käsitteenä ja miten lastentarhanopettajat sen ymmärtävät. Opinnäytetyö painottuu kyseisten päiväkotien lastentarhanopettajan näkemyksiin. Tutkimuskysymyksen haemme vastauksia eri teemojen kautta. Teemoina ovat lastentarhanopettajien näkökulma, kasvatuskumppanuus, varhainen tuki ja moniammatillinen yhteistyö. Päädyimme näihin teemoihin, sillä ajattelimme niiden antavan monipuolisia vastauksia päivähoidosta ja ehkäisevästä lastensuojelusta.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Mitä ehkäisevä lastensuojelutyö on lastentarhanopettajien näkökulmasta?
2. Miten lastentarhanopettajat kokevat toteuttavansa ehkäisevää lastensuojelua päivähoidossa?

Opinnäytetyömme sisältö koostuu teoriatiedon lisäksi haastatteluista saamastamme materiaalista. Haastatteluihin osallistui Koillismaan päiväkotien henkilökunnasta neljä lastentarhanopettajaa, jotka tulevat Lapsen hyvä arki 2 -hankkeen kautta. Lastentarhanopettajat olivat koulutustaustaltaan sosiaalisvattajan, kasvatustieteen kandidaatin, sosionomin (AMK) ja/tai lastentarhanopettajatutkinnon suorittaneita. Kaikki lastentarhanopettajat olivat työskennelleet lastentarhanopettajana vähintään kuusi vuotta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin käyttäen apuna teemahaastattelumenetelmää. Teemahaastattelun avulla saimme enemmän tietoa ja haastateltavat saivat kertoa omin sanoin kokemuksistaan. Toteutimme haastattelut elokuussa 2012. Tutkimusluvan saamisen jälkeen, otimme henkilökohtaisesti yhteyttä haastateltaviimme ja lähetimme heille haastattelun teemat saatekirjeessä (Liite 1), sillä mielestämme heidän oli hyvä pohtia kyseisiä teemoja haastattelun sujuvuuden helpottamiseksi ja on eettisesti perusteltua kertoa, mitä aihetta haastattelu koskee. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

4.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä ja aineiston analysointi

Opinnäytetyömme haastattelumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun, joka on puolistrukturoitu menetelmä. Teemahaastattelussa edetään ennalta määritellyin, tutkimuksen kannalta olennaisin teemoin. Teemahaastattelussa korostuvat haastateltavien omat ajatukset ja kokemukset, joita halusimme nostaa esille. Tämä haastattelumuoto toi suljettuja kysymyksiä vapaammin haastateltavien oman äänen kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48.) Pyrimme näin välttämään sen, että kysymykset olisivat ohjailleet liikaa vastauksia. Saimme tällä tavoin asiantuntevampaa tietoa kuin muodostamalla liian tarkkoja ja asioita poissulkevia kysymyksiä.

Teemahaastattelu edellyttää huolellista aiheeseen perehtymistä ja haastateltavien tilanteen tuntemista, sillä haastattelutilanteissa kohdensimme haastattelun tiettyihin teemoi-

hin ja esitimme tarkentavia kysymyksiä saadaksemme tutkimuskysymyksiin vastaukset. Lisäksi pystyimme pitämään keskustelutilanteen tutkimusaiheessa. Valitsimme haastattelumuodoksi yksilohaastattelun, koska emme voineet toteuttaa ryhmähaastattelua tai parihaastattelua. Haastattelut suoritettiin jokaisessa päiväkodissa yksilöteemahaastatte-
luina siten, että teimme neljä erillistä haastattelua. Haastattelut toteutettiin elokuussa 2012 kyseisien päiväkotien tiloissa. Haastattelut nauhoitettiin ja ne kestivät noin tunnin, nauhoituksen lisäksi haastattelutilanteista tehtiin muistiinpanoja.

Haastattelut sujuivat mielestämme hyvin. Saatekirjeisiin eivät kaikki olleet tutustuneet etukäteen, kuten olimme toivoneet. Haastatteluteemoihin tutustuminen etukäteen olisi edesauttanut perusteellisempien vastausten muodostumista, eivätkä kysymykset olisi tulleet niin yllätyksinä ja vastaukset olisivat voineet olla kattavampia.

Sisällönanalyysillä järjestetään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Laadullisen aineiston analysoinnin päämääränä on tiedon lisääminen, koska hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Analyysillä luodaan selkeyttä aineistoon, jotta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston analysoinnissa käytimme sisällönanalyysiä. Aineistolähtöisen laadullisen analysoinnin voi karkeasti jakaa kolmeen eri vaiheeseen eli aineiston pelkistämiseen, ryhmittelyyn ja teoreettisten käsitteiden luomiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Aloitimme aineiston käsittelyä litteroimalla nauhoitetut haastattelut sanatarkasti. Tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetin säilyttämiseksi jätimme tutkimukseen osallistuneet päiväkodit ja haastateltavien nimet kirjoittamatta. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 33 sivua.

Jatkoimme aineiston käsittelyä lukemalla litteroitua tekstiä huolellisesti. Teimme eri teemoille erottelut ja laitoimme kaikki samat teemat yhdelle paperille. Sitten poimimme aineistosta erilliselle paperille tutkimuskysymykseen vastaavia ilmauksia. Pelkistimme alkuperäisilmauksia ja etsimme niistä yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Huomasimme teemahaastattelurungon olleen tehokas, sillä pystyimme sijoittamaan ilmaukset selkeästi eri teemojen alle. Lisäksi haastatteluissa oli vain hieman tutkimuksesta poikkeavaa keskustelua. Seuraavaksi karsimme aineistosta pois kaiken tutkimuksemme ulkopuolelle jäävän tiedon. Jatkoimme aineiston analyysia muodostamalla eri luokkia siten, että toi-

set luokat vastasivat teemahaastattelurungon teemoja. Yhdistämällä ja avaamalla saimme vastauksen tutkimuskysymyksiimme Kuusamon kunnallisten päiväkotien lastentarhanopettajien tietämyksestä ehkäisevän lastensuojelun aiheesta.

Johtopäätösten avulla pyrimme ymmärtämään mitä asiat haastateltaville merkitsevät. Pyrimme ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan analyysin kaikissa vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113.)

4.4 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on olennaista selittää miten tutkimusaineisto on koottu ja analysoitu, kuten edellisessä kappaleessa teimme. Pyrimme opinnäytetyösämme tekemään tutkimustulokset ymmärrettäviksi selittämällä tutkimusaineiston käsittelyn tarkasti. Luotettavassa tutkimuksessa on pyritty kertomaan tutkimuksen tekemiseen liittyvistä eri vaiheista ja pohdittu näihin vaiheisiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.)

Tutkimuksemme haastateltavat olivat tutkimuksen teossa mukana vapaaehtoisesti Lapsen hyvä arki 2 -hankkeen kautta. Haastatteluiden nauhoitukseen oli haastateltavien lupa, jonka kysyimme vielä ennen haastatteluja. Haastateltavat saivat saatekirjeen mukana teemat, joiden kautta kysyimme opinnäytetyömme tutkimuskysymykset. Halusimme varmistaa, että haastateltavien vastaukset olisivat spontaaneja, eivätkä ulkoa opeteltua pohjautuen päivähoidossa käytettäviin asiakirjoihin. Tutkimuksen eri vaiheissa pyrimme kohtelemaan haastateltavia kunnioittavasti. Haastattelumme luotettavuuden vuoksi emme liiaksi ohjailleet keskustelua. Huolehdimme myös, että tutkimukseen osallistuneet lastentarhanopettajat säilyivät anonyymeinä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Tutkimuslupamme hyväksyttiin oppilaitoksessamme sekä Kuusamon lapsi- ja perheyön johtajalla.

Opinnäytetyömme tutkimusaineiston henkilötiedot eivät tule päätyään ulkopuolisten nähtäväksi. Teemme opinnäytetyötämme avoimesti ja julkisesti. Kaikki materiaalit, luvat ja äänitykset tuhoamme opinnäytetyön valmistuttua henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla. (Kananen 2010, 54.)

Opinnäytetyössämme tutkimuksemme eri vaiheet on pyritty kuvailemaan loogisesti ja selkeästi, että ne olisivat sellaisenaan toistettavissa. Tarkoituksenamme on, että jos tutkimus toistettaisiin samasta aineistosta, olisivat tulokset samanlaisia. Tulokset voisivat mahdollisesti olla erilaisia, jos opinnäytetyön haastattelut tehtäisiin esimerkiksi eri kaupungissa tai eri päiväkodissa. Toisaalta on muistettava, että opinnäytetyöaiheemme ehkäisevä lastensuojelutyö on sidoksissa vallitsevaan aikaan ja tiettyyn yhteyteen.

Opinnäytetyötä tehtäessä on tärkeää, että osaamme pohtia työtämme myös kriittisessä mielessä. Kriittisyyden kautta joudumme miettimään perusteluita, miksi ajattelemme ja teemme tutkimusta tietyllä tavalla. Meidän tulisi myös huomioida lähteitä käyttäessämme niiden kriittinen tarkastelu. Olli Mäkisen mukaan luotettavuus edellyttää jo sinällään tutkijalta kriittistä asennetta, jota hän pitää tieteellisen työskentelyn kaikkein tärkeimpänä edellytyksenä. (Mäkinen 2005, 188.)

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

5.1 Päivähoidossa toteutettava ehkäisevä lastensuojelu

Opinnäytetyön tuloksissa käsittelemme Kuusamon kunnallisten päiväkotien lastentarhanopettajien kokemuksia tekemästään ehkäisevästä lastensuojelusta päivähoidossa eri teemojen kautta. Kyseisten teemojen avulla pystymme korostamaan haastateltavien käsityksiä ehkäisevästä lastensuojelutyöstä. Teemojen tarkoituksena on jäsentää ja selventää ehkäisevän lastensuojelun osa-alueita päivähoidossa uudistuneen lastensuojelulain näkökulman kautta.

Haastatteluissa nousi esille, että lastentarhanopettajat kokevat ehkäisevän lastensuojelun päivähoidossa olevan lasten ongelmien havaitsemista ja niihin puuttumista päiväkodin arjessa. Päivähoidon ehkäisevään lastensuojelutyöhön sisältyy lastentarhanopettajien mukaan myös ajatus siitä, että työtä tehdään aina lasten ja perheiden parhaaksi. Päivähoidossa, jolla on keskeinen rooli perheiden arjessa, pystytään reagoimaan huolta herättäviin tilanteisiin jo ennen kuin niistä kasvaa suurempia ongelmia ja varsinaista lastensuojelun tukitoimien tarvetta voidaan täten välttää. Lastentarhanopettajat kokevat ehkäisevän lastensuojelutyön päivähoidossa olevan sitä, että toteutetaan lastensuojelutoimia ennen kuin lapsi tai perhe on lastensuojelun piirissä.

"Sillon kun puhutaan jostakin ehkäisevästä lastensuojelusta niin sillonhan lapsi tai perhe ei oo lastensuojelun asiakkaana, eli sillon ei oo sitä asiakassuhdetta ollenkaa..."
(Haastateltava 1)

Lastentarhanopettajat kokevat tekevänsä työtä lapsen edun mukaisesti ja toteuttavansa työtä lapsen ja perheen parhaaksi. Lastentarhanopettajien on kuitenkin tiedostettava ammattiroolinsa rajat: terapeutina olo perheiden kanssa ei kuulu päivähoidon työntekijöille.

"Oon miettiny sitä, että täällä on vanhempia jotka tuovat mielellään omia henkilökohtaisia, yksityiselämän asioita tänne ja me ei olla niinkö vanhempien hoitajia eikä olla terapeutteja... jos vanhempi on heikoilla eikä jaksa, on uupunut, väsynyt ja on monenlaista, että me ei olla niinkö niitä vanhempia varten täällä, ei vanhempien hoitajia eikä heidän yksityiselä-

män niinkö järjestelijöitä vaan on tahot, jossa muualla niitä hoijetaan..."(Haastateltava 3)

Haastatteluissa nousi esille lastentarhanopettajien kokemus, että he voivat päiväkodissa ennaltaehkäistä lastensuojelutarvetta jo sillä, että neuvovat vanhempia oikeanlaisen palvelun piiriin.

"Niin tavallaan se neuvominen sinne minne hän voi mennä niiden asioiden kanssa..."(Haastateltava 3)

Lastentarhanopettajien mukaan ehkäisevää lastensuojelua päiväkodissa on se, että lasten hyvinvointia edistetään päiväkodissa monin eri keinoin niin lapsen henkisestä kuin fyysisestä hyvinvoinnista huolehtimalla. Päiväkoti toimii ympäristönä lastentarhanopettajien mukaan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin rakentajana. Ehkäisevää lastensuojelua on myös se, että päiväkodista luodaan turvallinen paikka lasten kasvulle ja kehitykselle. Lastentarhanopettajien mielestä selkeät rutiinit ja oikea päiväjärjestys tuovat turvallisuutta ja ennakoitavuutta sekä rauhoittavat lasten olemista päiväkodissa. Päiväkodin varhaiskasvattajat ovat koulutettuja, lapsille tuttuja ja luotettavia ammattilaisia. Turvallisuuden tunnetta lisää myös se, että lapset tuntevat itsensä tärkeiksi, kokevat tulevaisuutensa huomioiduiksi yksilöllisesti ja kokevat olevansa osa ryhmää.

Opinnäytetyön tuloksissa on nähtävissä vahvasti se, että ehkäisevän lastensuojelutyön käsitteen tarkka määrittäminen ei ole helppoa eikä yksiselitteistä vähäisen lastensuojelun tuntemuksen vuoksi. Lastentarhanopettajien mielestä ehkäisevä lastensuojelu mielletään ehkä vaikeammaksi asiaksi kuin se oikeasti onkaan.

"Ehkä se termi on semmonen, joka ei vielä meihin oo sillälaililla... tavallaan me ehkä mielletään se jotenki isommaksi asiaksi kuin se oikeastaan onkaan... että sitä tehdään täällä päiväkodissa ja neuvolassa ja koulussa ja sitten nuorisotyössä ja kaikessa missä ollaan lasten ja nuorten kanssa tekemisissä. Ehkä tavallaan se lastensuojelu on siinä semmonen.. mutta tota ajan kanssa varmaa se vakiintuu ja tuttunee sitten.." (Haastateltava 1)

Haastatteluissa nousi esille ehkäisevän lastensuojelun tarpeen nykyinen lisääntyminen, johon lastentarhanopettajien mukaan vaikuttavat yhteiskunnan ilmapiiri ja muutokset. Nyky-yhteiskunnan kasvava kilpailuhenkisyys näkyy lapsiperheiden elämässä lisääntyvänä perheiden pahoinvointina. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset kuten irtisanomi-

set, taloudelliset ahdingot ja syrjäytymisen uhat heijastuvat lapsiperheisiin ja lisäävät lasten laiminlyöntitapauksia. Tukea tarvitsevien perheiden tilanteissa on niiden erilaisuudesta huolimatta useita yhteisiä tehtäviä ja tarpeita. Sellaisia ovat vanhemmuuden helpottaminen, realistiset odotukset suhteessa lapseen, lapsen tarpeisiin vastaaminen myös turhautumisen tilanteissa, sosiaalinen tuki sekä vanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen liittyvien tunteiden, arvojen ja uskomusten tukeminen. (Taskinen, Sirpa 2010. 33.)

Tärkeäksi ehkäisevän lastensuojelun tarpeen lisääntymisen syyksi lastentarhanopettajat nostivat myös sen, että vanhemmat uskaltavat avoimesti puhua asioistaan ja hakea rohkeasti apua tarpeen vaatiessa. Ehkäisevän lastensuojelun lisääntynyt tarve näkyy lastentarhanopettajien mukaan myös päiväkodin arjessa.

"Joskus muutama kymmenen vuotta sitten se saatto olla semmonen tavallaan.. niin ku häpeäkin..et jos oli perheessä ongelmia niin niistä ei tosiaan kerrottu ulkopuolelle..." (Haastateltava 2)

Haastatteluiden myötä kävi ilmi, että lastentarhanopettajien mielestä ehkäisevän lastensuojelutyön osana on lisäksi muiden ammattiryhmien toimijoiden hyödyntäminen. Päiväkodin henkilöstö voi tehdä moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi alueellisten neuvoloiden ja erityislastentarhanopettajien tai perheen olemassa olevien tukiverkostojen kanssa. Lapsille tai vanhemmille voidaan järjestää moniammatillisena yhteistyönä vertaistukeen perustuvia ryhmiä, jotka koetaan hyvänä ehkäisevän lastensuojelutyön toimintamuotona. Lisäksi päiväkotitukee vanhempia kääntymään muiden palveluntarjoajien puoleen tilanteen edellyttämällä tavalla.

5.1.1 Miten ehkäisevä lastensuojelu näkyy päiväkodin arjessa

Lastentarhanopettajat edistävät lasten hyvinvointia päiväkodissa monin eri tavoin niin lapsen fyysisestä kuin henkisestäkin hyvinvoinnista huolehtimalla. Päiväkotit toimii lastentarhanopettajien mukaan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin rakentajana.

Lasten hyvinvoinnin edistämiseksi päiväkodista pyritään luomaan turvallinen paikka lasten kasvulle ja kehitykselle. Normaalit päivärutiinit ja selkeä järjestys tuovat turvallisuutta ja ennakoitavuutta sekä rauhoittavat lasten olemista päivähoitossa. Ympäristö

suunnitellaan mukavaksi ja mielekkääksi, ja leikkivälineiden kunnosta huolehditaan. Päiväkodin varhaiskasvattajat ovat koulutettuja, terveitä sekä lapsille tuttuja ja luotettavia ammattilaisia.

"Kyllä se teoriatieto täytyy olla... että tänä päivänä päiväkodissa on työntekijöitä jolla ei oo välttämättä sitä varhaiskasvatuksen koulutusta.. että täytyisi tietää mikä on normaalin kehitykseen kuuluvaa ja mikä ei... (Haastateltava 3)

Turvallisuuden tunnetta lisää myös se, että lapset kokevat tulevansa huomioituiksi yksilöinä ja olevansa tärkeä osa koko ryhmää. Lastentarhanopettajat pitävät tärkeänä, että lapselle taataan elämään kuuluvat perusasiat päivähoidossa; ruoka, uni sekä ulkoilu ja sosiaalisoituminen muiden lasten kanssa.

"Tavallaan se säännöllinen niinkö päivärytmi sille lapselle, että semmoinen normaali arki, että ihan tiettyyn aikaan sattuu ja lapsi ossaa ne ennakoida että turvalliset rajat..." (Haastateltava 4)

Päivähoidon tärkeänä tehtävänä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä ja antaa arvoa kokeilemiselle ja oppimiselle. Lapsilla on lupa kokeilla omia rajojaan päivähoidossa varhaiskasvatuksen ammattilaisten tukemana. Lapset saavat päivähoidossa myös onnistumisen kokemuksia ja heitä pyritään rohkaisemaan itsenäisemmiksi.

Lastentarhanopettajien mukaan lasten hyvinvointia edistetään päiväkodissa myös luomalla toimivat säännöt arjen jäsentämiseksi. Hyvin suunniteltu arki rakentuu esimerkiksi säännöllisestä päivä- ja viikkorytmistä. Päiväkodin arkea tukevat lisäksi yhteiset ja selkeät säännöt, joita koko henkilökunta noudattaa. Jäsennelty ja selkeä arki lisää lasten turvallisuuden tunnetta ja vähentää lasten epävarmuutta päivän sujumisesta. Lastentarhanopettajat kokevat, että lapsiryhmät kasvattavat yksittäistä lasta, sillä lapsi saa omanlaistansa seuraa ja tukea muista lapsista. Lasten keskinäinen vuorovaikutus on tärkeää lapsen elämässä. Aikuisella on kuitenkin päävastuu lasten keskinäisten suhteiden ohjaamisessa, eri persoonien yhteensovittamisessa sekä ongelmien ratkaisemisessa.

Lastentarhanopettajien mukaan varhaiskasvattajalla on aina vastuu suunnitella ja miettiä päiväkodin toimintaa. Henkilökunta asettaa toiminnalle selkeät tavoitteet, pohtii ratkaisuja tarkkaan sekä sovittaa ja muokkaa ne lasten ja ryhmän tarpeisiin sopiviksi. Lisäksi

sisällöt luodaan lasten näkökulmista ja pyritään ottamaan huomioon koko lapsiryhmä. Osaksi lasten annetaan myös itse suunnitella omaa toimintaansa.

Lastentarhanopettajat nostavat haastatteluissa esille myös kuinka tärkeää lapselle on, että päiväkodin henkilöstö on aidosti läsnä ja kohtaa lapset yksilöinä. Varhaiskasvattajan ja lapsen välinen suhde on tärkeä osa lapsen hyvinvointia. Päiväkodin arjessa pysähtyminen voi olla osaksi haastavaa lisääntyneen työmäärän sekä suurien lapsiryhmien vuoksi. Kun varhaiskasvattaja oppii tuntemaan lapsen yksilönä, pystyy hän myös tunnistamaan lapsen yksilölliset tarpeet paremmin ja vastaamaan niihin.

"Pitää olla semmoista herkkyyttä sille lapselle ja sen lapsen asioille, mutta myös ihan oikeesti sitä tietämystä..." (Haastateltava 4)

5.2 Kasvatuskumppanuus ehkäisevässä lastensuojelussa

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että lastentarhanopettajat kokevat kasvatuskumppanuuden olevan tärkeää lapsen vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Lastentarhanopettajat kokevat vanhempien kuulemisen ja heidän kunnioittamisensa olevan tärkeintä, ajatellen lapsen kasvua ja kehitystä.

"Mun mielestä siinä on tärkeitä asioita se vanhempien kuuleminen, ja toiveiden kyseleminen ja niiden kunnioitus elämäkatsomuksen ja perheen tapojen kunnioittaminen, että me tavallaan voidaan antaa hienotunteisesti ohjeita ja neuvoja kuitenkin, koska ei me voida lyödä alas perheen omia tapoja...ja tärkeintä on, että siinä saavutettais semmonen molemminpuoleinen luottamus, että vanhemmat luottais meihin..." (Haastateltava 2)

Päiväkodin henkilöstön tulee tietää ja tuntea lapsen kehityksen piirteet ja mitä eri-ikäisten lasten kanssa tehdään, mikä auttaa heitä kehittymään ja mitä heiltä voi vaatia. Kasvattajat osaavat hyödyntää laaja-alaista osaamistaan ja tietoaan jokaisen lapsen yksilöllisessä kehityksen tarkkailussa ja huomaavat, jos lapsi tarvitsee jossakin osa-alueessa tukea.

Lastentarhanopettajien mukaan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen on päiväkotityön keskeinen tavoite ja tärkeässä roolissa myös vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa. Vanhempia informoidaan lapsen päivän sujumisesta ja muista arkisista asioista päivittäin muun toiminnan yhteydessä, kuten tuonti- ja hakutilanteissa. Myös lapseen liitty-

vistä huolenaiheista viestitään vanhemmille päivittäisten keskustelujen kautta ennen varsinaisen palaverin järjestämistä. Lastentarhanopettajat kokevat tärkeäksi pysähtyä kuuntelemaan lasten vanhempien näkemyksiä ja mielipiteitä lasta koskevissa asioissa.

"Ois sitä aikaa pysähtyä ja pystyä puhumaan vanhempien kans siitä ja mahdollisesti sitten auttamaan tilanteessa..." (Haastateltava 4)

Lastentarhanopettajien mukaan yhteistyötä vanhempien kanssa edistää hyvä suhde kasvattajan ja vanhemman välillä. Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on vanhempien luottamus päivähoiton henkilöstöön sekä avoin ja rehellinen vuorovaikutus, joka helpottaa myös vaikeiden asioiden käsittelyä. Vanhempia sekä heidän näkemyksiään ja mielipiteitään kunnioitetaan ja perhettä arvostetaan. Päiväkodin henkilökunnan on tärkeää säilyttää tasavertaisuus kohdatessaan vanhempia ja oltava asettumatta heidän yläpuolelleen.

"Pitäis pystyä kuuntelemaan vanhempien toiveita ja ajatuksia ja heidän niinku tietämystä siitä lapsesta, ku se on kuitenkin ens arvosen tärkeätä tietää millanen lapsi siellä kotonakin on... ku vanhemmat on niitä asian-tuntijoita oman lapsen kohdalla..." (Haastateltava 4)

5.2.1 Vanhemmuuden tukeminen

Päiväkodissa tarjottu tuki kohdistuu perheen normaaliin arkeen ja siihen liittyviin kysymyksiin, kuten perhe-elämän joustavuuteen ja lapsen kasvatukseen. Perheen erilaisia tarpeita tuelle voidaan sovittaa joko työryhmässä havaintoja jakamalla tai vanhempien kanssa keskustelemalla. Vanhemmille voidaan myös tarjota keskusteluapua arjen huolenaiheiden käsittelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lastentarhanopettajien mielestä vanhemmuuden tukeminen on myös sitä, että päiväkodin henkilökunta ei arvostele perhettä eikä sitä miten perheen tulisi elää ja käyttäytyä päiväkodin ulkopuolella. Päiväkodin varhaiskasvattajien on tärkeää pitää ammatillisuutensa erilaisia vanhempia kohdatessaan. Päivähoidossa pyritään rajaamaan vanhemmuuden tukeminen lapsen hyvinvointiin ja lapsen edun tavoitteluun.

Päiväkodilla on aina päävastuu yhteyden luomisessa vanhempiin. Kasvatuskumppanuuden sujumista auttaa, jos päiväkodin henkilökunta ja vanhemmat onnistuvat luomaan

yhteisen ymmärryksen lapsen asioista. Lastentarhanopettajien mielestä vanhempien on hyvä ymmärtää, että päiväkodissa asetetaan aina lapsen hyvinvointi etusijalle. Päiväkodin henkilökunnan elämäkokemus ja koulutus tuovat varmuutta vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Lastentarhanopettajien oman ammatillisuuden välittäminen vanhemmille on myös tärkeää yhteistyön kannalta.

"Kasvatuskumppanuushan on sitä vanhempien kanssa tehtävää yhteistä työtä, eli sitä arjen jakamista ja sitä että me molemmat puhalletaan yhteen hiileen sen lapsen parhaaksi..." (Haastateltava 1)

Toisaalta vanhemmuutta tuetaan myös hyödyntämällä vanhempien tietämystä omasta lapsestaan ja ottamalla vastaan heidän antamia neuvoja. Näin ollen päiväkodin henkilökunta ja myös vanhemmat pystyvät oppimaan toisiltaan hyviä käytäntöjä lapsen kanssa olemiseen.

5.2.2 Kasvatuskumppanuuden haasteet

Lastentarhanopettajien mielestä päiväkodin ja vanhempien välistä yhteistyötä voivat hankaloittaa ongelmat kasvattajan ja vanhemman välisessä suhteessa. Tämä näkyy luottamuksen ja kunnioituksen puutteena. Perheet saattavat kokea, että he eivät tule hyväksytyiksi. Päiväkodin ja vanhempien väliset ristiriidat hankaloittavat kasvatuskumppanuuden jatkumista myös silloin, jos kasvattaja ei koe voivansa suhtautua vanhempiin enää ammatillisesti. Kasvatuskumppanuuteen vaikuttaa myös se, jos päiväkodin henkilökunta lähtee tilanteisiin mukaan liian tunteella tai suhtautuu vanhempiin liian tuttavallisesti. Lastentarhanopettajien mukaan yhteistyötä voivat lisäksi hankaloittaa vanhemmista lähtöisin olevat yhteistyön esteet, kuten että vanhempiin on vaikeaa saada kontaktia. Vanhemmat saattavat myös kieltää asioita eivätkä välttämättä halua nähdä lapsen ongelmia. Kasvatuskumppanuutta ja edistystä lapsen asiassa ei synny, koska yhteinen keskustelu ei onnistu.

Lastentarhanopettajat kokevat, että päiväkodin ja vanhempien välisen yhteistyön tärkeät elementit ovat jo olemassa ja yhteistyö toimii. Vanhemmat on otettu osaksi päiväkodin toimintaa ja heillä on mahdollisuuksia vaikuttaa sekä osallistua päiväkodin arkeen ja siellä järjestettäviin vanhempainiltoihin, keskustelutilaisuuksiin ja tapahtumiin. Vanhempiin voidaan ottaa yhteyttä lapsen poikkeavan käytöksen ja kehityksellisten pulmien

ongelmien tai lapsessa tapahtuneiden muutosten lisäksi myös silloin, kun lapsi on sairastunut. Lisäksi vanhemmille kerrotaan, jos lapsi vaikuttaa päiväkodissa turvattomalta, itkuiselta tai ahdistuneelta. Tällöin päiväkodin varhaiskasvattajat voivat ehdottaa vanhemmalle kahdenkeskistä tapaamista. Vanhemmilta kysytään myös mielipidettä siitä, miten lapsen asiassa edetään. Seurataanko esimerkiksi tilannetta vielä vai otetaanko asia jonkin muun tahon, kuten neuvolan kanssa puheeksi.

Lastentarhanopettajien mukaan päiväkodin ja vanhempien välistä yhteistyötä voidaan kuitenkin vielä kehittää innostamalla vanhempia aktiivisemmiksi ja osallistuvammiksi sekä kuuntelemalla vanhempien toiveita ja ottamalla ne paremmin huomioon päiväkodin arjessa. Vanhemmille voidaan tarjota päiväkodissa enemmän aikaa kahdenkeskisille keskusteluille, jolloin lapsen asioista voidaan keskustella rauhassa ilman häiriötekijöitä.

Lisäksi kasvatuskumppanuutta voidaan kehittää lisäämällä vanhempien keskinäistä yhteistyötä esimerkiksi vanhempaintoimikunnan, erilaisten vanhempainryhmien ja yhteisten juhlien kautta. Lisäksi vanhempien ja päivähoidon välisen yhteistyön rajaamisessa löytyy kehitettävää, sillä jotkut vanhemmat saattavat puuttua jopa liikaa päiväkodin arkeen tai haluavat tietää kaiken, mitä päiväkodissa milloinkin tapahtuu. Vanhempien liiallinen puuttuminen päiväkodin toimintaan voi viedä lastentarhanopettajien aikaa varsinaisesta lasten kanssa tehtävästä työstä. Toisaalta vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisen esteenä voivat olla päiväkodin omat niukat resurssit. Kehittämistyöhön käytetty aika päivähoidossa on aina lasten kanssa olemisesta tai jostakin muusta toiminnasta pois. Myöskään vanhemmat eivät välttämättä ehdi sitoutumaan enää nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön oman työnsä ja kiireisten aikataulujen takia. Yhteistyön kehittämisessä onkin tärkeää, että kehittäminen vastaa todelliseen tarpeeseen ja lähtee vanhempien toiveiden pohjalta.

5.3 Moniammatillinen yhteistyö ehkäisevässä lastensuojelutyössä

Kaikilla lastentarhanopettajilla tärkeimmäksi yhteistyökumppaniksi nousi neuvola, jonka kanssa tehtävä yhteistyö koettiin hyväksi. Neuvolan kanssa yhteistyötä tehdään erityisesti lapsen neli-vuotistarkastuksissa. Lisäksi päiväkotit voivat pyytää yhteistyökumppaneiltaan, kuten perheneuvolasta ja lastensuojelusta, konsultointiapua haastavien tilanteiden ratkaisemiseksi. Haastatteluissa nousi esille myös muita erilaisia yhteistyötahoja

kuten terapeutit, keltot eli kiertävät erityislastentarhanopettajat, seurakunta, oma moniammatillinen työryhmä sekä myös poliisi ja hammashoitola.

"Ko ajatellaan moniammatillista yhteistyötä niin minä lähtisin jo ihan siitä tästä meidän työryhmistä..." (Haastateltava 3)

Lastentarhanopettajien mukaan yhteistyö eri yhteistyötahojen kanssa on riittävää vain joidenkin tahojen kanssa. Lastentarhanopettajat kokivat, että yhteistyö lastensuojelun kanssa on liian vähäistä.

Lastentarhanopettajat toivoivat myös, että päiväkotiin tulisi esimerkiksi tieto siitä, että lapsi tulee päiväkotiin lastensuojelullisin perustein, jotta päiväkoti pystyisi tarjoamaan lapsen kasvun ja kehityksen kannalta oleelliset tukimuodot ja lapsen tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan. Päiväkodin työntekijöiden arki helpottuisi, kun tiedettäisiin perheen tilanne ja tuen tarve. Näin voitaisiin ennaltaehkäistä mahdollisia ongelmia kehityksen eri osa-alueilla.

"Sen takia, että me pystytään täällä sitten mahdollisimman hyvin vastaamaan siihen lapsen tarpeeseen sillä hetkellä ja eikä vaan sillallailla, että ollaan tavallaan ymmyrkäisenä, jos lapsi oireilee jollainlailla ja tietään kuitenkin vähän pohjaa, jos siellä on vaikka tämmöstä perheväkivaltaa liittyen mahdollisia lähestymiskieltoja sun muita..." (Haastateltava 4)

5.3.1 Moniammatillisen työn vaativuus

Moniammatillinen yhteistyö koettiin haastavaksi ja lastentarhanopettajat toivoivat jonkinlaista muutosta nykyiseen tilaan. Lastentarhanopettajien mukaan eri yhteistyötahojen välistä yhteistyötä tulisi kehittää, jotta tiedon kulku saataisiin päiväkodin ja muiden toimijoiden välillä sujuvammaksi. Eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön tarvittaisiinkin lisää tietojen vaihtamista, ammatillista toisiinsa suhtautumista sekä avoimuutta. Yhteistyön kehittämiseksi nousivat yhteiset palaverit ja kokoontumiset. Toisaalta mietittiin myös sitä, miten uudet palaverit ja kokoontumiset veisivät lisää aikaa ja mistä tähän käytettävä aika löytyisi.

"Ja kun on tullut joku asiakkaaksi sieltä avohuollon tukitoimena, että välillä tulee ihan semmosia yllätyksiä, että ahaa... että tämmöstäkin on siellä perheessä empäs tiennyt, että siihen vois jotenkin... en tiää ees.. että

onko siellä niin paljon kiireitä mutta tuntuu välillä ettei se yhteistyö toimi.."(Haastateltava 4)

Lastentarhanopettajat kokivat yhteistyöpalaverit muiden tahojen kanssa liian vähäisiksi. Salassapitovelvollisuudet koettiin rajoittavaksi tekijäksi päivähoidossa. Eri toimijoiden vaitiolo-velvollisuuteen halutaan muutosta, jotta lasta voitaisiin auttaa mahdollisimman tehokkaasti ja aikaisessa vaiheessa. Perheen tilanteeseen voi vaikuttaa se, jos tieto ei kulje osapuolten välillä.

"No kyllä se tuntuu, että itse täytyy olla aktiivisessa roolissa ja palaverissa on tullut semmosta viestiä keltolta, että kun sieltä tullaan ni he johtaa sitä keskustelua mutta itse sitä on loppujen lopuksi johtanut tavallaan vinyt eteenpäin... tietenkin heillä on ne omat vaitiolo-velvollisuusasiat, mutta tuntuu että saa kaivaa asiat..."
(Haastateltava 3)

5.3.2 Yhdessä kehittämällä yhteistyötä

Lastentarhanopettajat nostavat haastatteluissa esiin, kuinka eri toimijoiden välistä yhteistyötä tulisi kehittää, jotta tiedonvaihto saataisiin päiväkodin ja muiden toimijoiden välillä sujuvammaksi. Eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön tarvittaisiinkin lisää tietojen vaihtamista, ammatillista suhtautumista sekä avoimuutta. Lastentarhanopettajat kokivat, että heidän mielestään lastensuojelu voisi olla se aktiivisempi osapuoli tietojen antamisessa ja tilanteen kartoittamisessa. Tällä tavoin päivähoito pysyisi paremmin ajan tasalla perheen asioista sekä yhteistyö olisi toimivampaa ja vastavuoroisempaa. Lastentarhanopettajat korostavat, että usein päivähoidolle jää myös tunne siitä, että lastensuojelu ei reagoi päiväkodin kasvattajien huoleen.

"Just toivois enemmän sieltä lastensuojelupuolelta yhteydenottoja tänne päiväkottiin, jos tiedetään, että on asiakkaana semmoinen perhe, joka on käyttänyt niitä lastensuojelun palveluita..."(Haastateltava 2)

Yhteistyötä voidaankin kehittää lisäämällä päivähoitohenkilökunnan ammatillista osaamista koulutuksen ja itsensä kehittämisen avulla. Haastatteluissa nousi esille oman itsensä kehittäminen ammatillisesti.

"Tavallaan, että henkilökunta pitää itteään jatkuvasti itensä ajan tasalla, että lukee alan kirjallisuutta, lehtiä, käy koulutuksissa... meidän työnantaja kouluttaa säännöllisesti..."(Haastateltava 3)

5.4 Lapsen ja perheen tukeminen

Päivähoidossa yritetään luoda arjesta lapselle huoleton ja turvallinen. Lisäksi lapselle voidaan antaa ryhmässä enemmän huomiota ja aikuisen läheisyyttä. Lastentarhanopettajat kokivat varhaisen tuen liittyvän huolen puheeksi ottamiseen ennen kuin tilanne menee liian pitkälle. Varhaisen tuen käsite tuntui vieraalta osalle lastentarhanopettajista. Haastateltavat kokivat varhaisen tuen näkyvän päiväkodissa, kun on huomattu lapsen tarvitsevan tukea tietyllä kehityksen osa-alueella. Lastentarhanopettajien mukaan varhaista tukea toteutetaan päiväkodissa tehtävässä perustyössä lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta käsin.

Haastatteluissa nousi tärkeäksi tuen tarpeeksi viedä lasten asiaa eteenpäin nopeasti. Lastentarhanopettajat kokevat puuttumisen varhaiskasvattajan velvollisuudeksi, ja hänen olisi toimittava ja saatava asia etenemään mahdollisimman nopeasti. Asiat eivät kuitenkaan tapahdu hetkessä ja monet eri prosessit voivat viedä paljon aikaa.

Lastentarhanopettajien mielestä on syytä ottaa vanhempien kanssa lapsen hyvinvointiin liittyvät asiat puheeksi siinä vaiheessa, kun lapsen perustarpeissa on puutetta. Perustarpeilla tarkoitetaan, että lapsella on esimerkiksi liian vähän vaatetta tai ruoka ei maistu. Lastentarhanopettajien mukaan huolta herättävää on myös, jos lapsen persoonallisuus muuttuu, esimerkiksi ulospäin suuntautuneesta tuleekin yllättäen itseensä vetäytyvä.

Lastentarhanopettajat kertoivat haastatteluissa, että lapsen tuen tarpeen tunnistaminen edellyttää heidän mielestään havainnointia ja herkkyyttä lapselle ja hänen asioilleen. Päiväkodin henkilöstön tulee huomata lapsen erilaiset tuen tarpeet ja keskustella sekä vertailla huomioitaan lapsen vanhempien kanssa. Lastentarhanopettajien mukaan on myös osattava kuunnella lasta ja reagoitava lapsen kertomaan asiaan perheen tilanteesta, eikä jättää asiaa huomioimatta.

"Yksikin lapsi puheli päiväkodissa, että isä ottaa kaljaa ja poliisiauto tulee yöllä... otettiin ihan puheeksi sitten, että pitääkö se sitten... eihän sitä ikinä tiedä lapsen puheesta pitääkö se paikkansa... saattaahan se olla mielikuvi-tusta." (Haastateltava 3)

Vanhempien kanssa asioista puhumalla lastentarhanopettajat haluavat vahvistaa perheen voimavaroja. Lastentarhanopettajien mukaan vanhempien kanssa käytävät keskustelut jäävät yleensä vain tuonti- ja hakutilanteisiin. He kokivat, että keskustelut tulisi käydä

kasvokkain ja vain viimeisenä vaihtoehtona puhelimesta. Haku- tai tuontitilanteessa vanhempien kanssa pyritään pääsemään sivummalle keskustelemaan, jolloin lapsi tai muut eivät kuule keskustelua.

"Kyllä ne yleensä on ne tuonti-tai hakutilanteet. Mutta tota niissäkin pitää olla semmoista silmää, että onko saumaa nyt ottaa tässä puheeksi ja muuta... että siinä ei oo hirveen paljon muuta ylimääräisiä korvia kuuntelemassa..." (Haastateltava 1)

Lastentarhanopettajien mukaan huolta herättäviin tilanteisiin puututaan ensin puhumalla vanhemmille, jonka jälkeen turvaututaan kiertävän erityislastentarhanopettajan apuun, jos tilanne ei ratkea päiväkodin henkilöstön voimin. Kiertävän erityislastentarhanopettajan tarjoama tuki koetaan tärkeäksi varsinkin tukea tarvitsevan lapsen auttamisessa. Kiertävältä erityislastentarhanopettajalta saa neuvoja ja hän kertoo miten tilanteessa kannattaisi edetä. Myös aikaa vaaditaan, että oppii tuntemaan lapsen. Erityisen tärkeänä haastateltavat pitivät myös ammattitaitoa, jotta tietää mikä kuuluu lapsen normaaliin kehitykseen ja mikä ei. Haastateltavien varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen erityisen tuen tarve sekä varhainen tuki huolenaiheet -kohdassa, johon voi täyttää tietoja lapsesta.

"Yhessä perheessä on avioeroprosessi käynnissä elikkä me ny sitä lasta tuetaan täällä päivähoitossa ja ollaan mietitty miten me voitais sitä lasta tukea täällä päivähoitossa, kun nähdään selvästi, että hän miettii näitä asioita ja reagoi erillä tavalla esimerkiksi hoitoon jäämiseen. Me sitten tiimissä mietittiin mikähän tätä lasta auttais ja vanhempien kanssa otin sen puheeksi..." (Haastateltava 1)

5.4.1 Ennakointi päivähoiton työvälineenä

Lastentarhanopettajien varhaisen puuttumisen mallina on huolen vyöhykkeistö, johon kuuluu ennakoinnin menetelmä. Päivähoiton työntekijän toimintaa jäsentää ja selkiyttää tietoinen ennakointi lapsen asioista. Päivähoitossa ennakointia tapahtuu koko ajan, kun suunnitellaan seuraavan päivän toimintatuokiota. Tietoisesti tehty ennakoiva työote jäsentää ja selkiyttää toimintaa. Päivähoitossa ennakointi on varhaiskasvattajan keino pohtia uusia toimintavaihtoehtoja ja niiden mahdollisia seuraamuksia. Sen avulla huomio keskitetään tiettyihin keskeisiin seikkoihin ja työskentelyyn saadaan tarvittavia kiintopisteitä. (Eriksson & Arnkil 2005, 27 - 29.) Lastentarhanopettajat kertoivat haastatteluissa keskustelewansa omilla tiimeissään huolta aiheuttavista asioista, jotka mieli-

tyttävät heitä, ennen kuin keskustelevat vanhempien kanssa huolestaan. Lastentarhanopettajien mukaan jokaisen työntekijän tieto on ainutlaatuista ja jotain mitä kenellekään toisella ei ole.

”Meillä on tiimipalavereita, jossa me tiiminä käyään läpi niitä asioita, keskustellaan mitä ite kukanenkin on siitä asiasta mieltä.. onko huomannu, että ei ihan heti lähetä kovin löysin perustein juttelemmaan vanhemmille mutta sillain tavallaan kerätään ensin sitä tietoa ja sitten tosiasiota kerrotaan ja nyt on tämmöstä tapahtunu ja meitä huolettaa...”
(Haastateltava 3)

Kokoamalla ja jakamalla tietoa saadaan rikkaampi ja monipuolisempi kuva lapsen ja perheen tilanteesta (Eriksson & Arnkil 2005, 22). Kun huoli lapsesta herää, tulee varhaiskasvattajan pohtia mitä tilanteessa kannattaisi tehdä ja kenen, miten olla avuksi ja mitä siitä mahdollisesti seuraa. Lisäämällä ennakointia päivähoidossa voidaan arvioida eri tekojen seurauksia ja näin löytää kullakin hetkellä parhaat keinot lapsen tukemiseen. Jos päivähoito on aiemmin jo ottanut huolensa puheeksi, päivähoidossa voidaan muistella aiempia toimia ja niiden seuraamuksia. Jos aiemmat tukitoimet eivät ole vieneet tilannetta toivottuun suuntaan, on paikallaan pohtia uusia tukimahdollisuuksia ja ennakoita niiden seurauksia.

”Että täällä päivähoidossa ensin yritetään ennakoita ennekuin menee pitemmälle...” (Haastateltava 3)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että ehkäisevä lastensuojelutyö näkyy lastentarhanopettajien käytännön työssä. Pääosin ehkäisevä lastensuojelutyö on päiväkodeissa lasten hyvinvoinnin edistämistä, esimerkiksi perustarpeiden tyydyttämistä lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta käsin. Ongelmiin puuttuminen ei ole osa päiväkotien jokapäiväistä arkea, mutta ongelmien ilmetessä lastentarhanopettajat pyrkivät viemään asioita eteenpäin sekä työryhmässä, että vanhempien kanssa keskustelemalla. Tarpeen vaatiessa myös ottamalla yhteyttä eri yhteistyötahoihin, esimerkiksi kiertävään erityislastentarhanopettajaan. Työskennellessään lapsen, vanhempien, tiimin muiden jäsenten ja alueellisten toimijoiden kanssa lastentarhanopettajat rajaavat aina näkökulmansa lapseen ja lapsen etuun. Lastentarhanopettajat nostivat esille, että lapsen hyvinvoinnin lähtökohtana on kasvattajan aito läsnäolo ja lasten yksilöllinen huomioiminen, sillä lastentarhanopettajat ovat päiväkodissa lapsia varten. Lastentarhanopettajat ovat tukemassa, ohjaamassa ja kuuntelemassa. Päiväkodin arjessa pysähtyminen ja jokaisen lapsen yksilöllinen kohtaaminen voi kuitenkin olla vaikeaa lisääntyneen työmäärän sekä haastavien ja suurten lapsiryhmien takia.

Opinnäytetyön tuloksista näkyy, että päiväkotitekee yhteistyötä monien eri toimijoiden kanssa. Moniammatillista yhteistyötä voitaisiin kuitenkin lisätä sekä tuoda eri palveluita lähemmäksi toisiaan. Moniammatillisen yhteistyön haasteena saattavat olla usein resurssiongelmat, työntekijöiden runsas vaihtuvuus, vaitiolovelvollisuus sekä eri toimijoiden keskinäinen heikko arvostus. Lastentarhanopettajat kokivat ongelmalliseksi yhteistyön nimenomaan lastensuojelun kanssa. Haastatteluissa nousi esille, että lastentarhanopettajat eivät saaneet tarpeeksi tietoa esimerkiksi lastensuojelullisin perustein tulevista lapsista. Tiedon kulkemisen vähäisyys vaikutti näin ollen lastentarhanopettajien työn laatuun, koska lasta ei pystytty tukemaan hänen tarvitsemillaan tukikeinoilla. Lastensuojelun Keskusliiton lehdistötiedotteessa kerrotaan ongelman olevan usein, että päivähoito ja lastensuojelu eivät ymmärrä toistensa perustyötä ja toimintatapoja. Usein mikä päivähoidossa koetaan vakavana lapsen oireiluna, voidaan lastensuojelussa mieltää ”helpoksi tapaukseksi”. (Lastensuojelun keskusliitto 2012.)

Mielestämme ehkäisevää lastensuojelutyötä pystytään helpommin toteuttamaan, jos päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö saadaan paremmin toimimaan. Olisi hyvä, jos

molempien ammattiryhmien osaamista ja tietoutta voitaisiin tuoda näkyvämmiin esille toistensa näkökulmista. Toisaalta tässä ongelmaksi nousevat salassapitovelvollisuudet.

Mielestämme tulisi muistaa, että perhe on keskiössä ja ammattiryhmien tulisi toimia lapsen edun mukaisesti. Meidän mielestämme lastensuojelun salassapitovelvollisuuksia voisi tarkemmin tutkia; toteutuuko niissä aina lapsen etu, koska päivähoidoakin koskee salassapitovelvollisuus perheen asioissa. Avoimempi keskustelu helpottaisi mielestämme molempien ammattiryhmien yhteistyötä toistensa kanssa. Pohdimme myös sitä, että toteutuuko tiedonkulku lapsen edun mukaisesti vai ohjaavatko sitä aina salassapitovelvollisuudet? Tulevaisuutta ajatellen olisi hyvä, jos pystyttäisiin perustamaan työryhmä, jossa sovittaisiin yhteisistä toimintatavoista ajatellen lapsen hyvinvointia. Tulimme myös siihen johtopäätökseen, että perusteltu ja suunnitelmallinen, moniammatillinen yhteistyö voisi tuoda päiväkodille lisää resursseja käyttöön ja työhön saataisiin jotain uutta ja arvokasta. Lapsille ja perheille hyöty näkyisi siinä, että toimivan moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan vastata ehkäisevästi perheiden tarpeisiin.

Ehkäisevää lastensuojelua sanotaan myös osaksi vanhemmuuden tukemista. Vanhemman jaksaminen ja perheen hyvinvointi heijastuu myös lapseen. Päiväkodin henkilöstön tulisi huomioida vanhemman jaksaminen ja perhetilanne jo ennen kuin se näkyy lapsessa erilaisena oireiluna. Haastattelusta nousi esille, että osa lastentarhanopettajista koki perustyön lisäksi oman jaksamisensa riittämättömäksi tunnistamaan vanhempien tuen tarpeen. Mielestämme päivähoitossa vanhemmuutta tuetaan lapsen hyvinvoinnin kautta. Lastentarhanopettajat kokivat päivähoiton henkilökunnan keskittyvän lapsen hyvinvoinnin turvaamiseen eikä koko perheen hyvinvointiin. Haastattelujen myötä jäimme pohtimaan tulisiko perhetyötä tarjota nykyistä enemmän lapsiperheille. Pohdimme myös olisiko tulevaisuudessa aihetta hankkia päiväkoteihin perhetyöntekijä, jolla olisi resursseja ja työvälineitä auttaa perheitä arjessa sekä kohdistaa huomio myös vanhempien jaksamiseen. Tämän kautta perheille voitaisiin tarjota matalan kynnyksen paikkaa vanhemmuuden tukemiseen jo varhaisessa vaiheessa.

Lastentarhanopettajat korostivat haastatteluissa kasvatuskumppanuuden tärkeintä tekijää eli luottamussuhteen syntymistä. Luottamussuhteen syntymistä auttaa haastateltavien mukaan rehellisyys, tasavertainen kohtaaminen lapsen ja lapsen perheen kanssa, kunnioittava suhtautuminen perheen asioihin sekä oikea halu auttaa perhettä voimaan hyvin. Mielestämme ehkäisevään lastensuojelutyöhön olisikin hyvä panostaa ennen ongelmien

syntymistä ja yleistymistä, sillä näin voidaan säästää yhteiskunnan resursseja myös pidemmällä aikavälillä sekä ylläpitää lasten hyvinvointia.

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme tekeminen oli vaativa ja pitkä prosessi mutta samalla antoisa. Koemme, että opinnäytetyömme kautta kasvoimme ammatillisesti. Saimme valtavasti tietoa ja paljon pohdittavaa omaan tulevaan sosionomin rooliimme. Tutkimuksen tekeminen vaati pitkäjänteisyyttä ja aikataulujen yhteensovittamista. Teimme opinnäytetyötä paljon yhdessä ja intensiivisesti, mutta oli jaksoja joiden aikana työ eteni hitaasti välimatkamme vuoksi. Koemme kuitenkin yhteistyömme olleen mielekäästä ja tiedollisesti saimme tutkimuksestamme enemmän irti, kun saimme yhdessä vaihtaa mielipiteitä ja ajatuksia. Mielestämme keskinäinen yhteistyömme sujui hyvin. Opiskelumme aikana olemme tehneet monia tehtäviä yhdessä, joten työtapamme olivat toisillemme tutut, mikä helpotti työskentelyämme. Mielestämme parityöskentely kasvatti meitä entistä vastuullisemmiksi, koska täytyi osata ottaa huomioon aikataulujen yhteensovittaminen.

Olemme tyytyväisiä opinnäytetyöhön, mutta jälkepäin ajateltuna olisimme voineet kiinnittää enemmän huomiota haastattelumme kysymyksiin. Olisimme voineet tarkentaa hieman kysymyksiä ja laatia hieman erilaisia kysymyksiä, joihin olisimme saaneet vastauksina kattavampaa tietoa. Aineistoa olisi voinut kerätä myös parihaastatteluna tai ryhmähaastatteluna, joka olisi lisännyt saatavan aineiston määrää. Jälkepäin ajateltuna olisimme voineet aloittaa opinnäytetyön työstämisen aikaisemmin, jolloin olisimme saaneet lisää aikaa yhteiseen työskentelyyn. Toisaalta työn aikatauluun vaikutti myös opinnäytetyön hankkeistaminen, josta saimme kuulla vasta keväällä ja siitä johtuen teimme haastattelut vasta syksyllä.

Opinnäytetyötä tehdessä mielenkiintomme päivähoitoa sekä lastensuojelua kohtaa syventyi entisestään. Opinnäytetyön teko antoi meille paljon lastentarhanopettajan kelpoisuutta ajatellen, sillä perehdyimme monenlaisiin päiväkotia koskeviin teemoihin ja käsitteisiin, kuten varhaiseen tukeen, moniammatillisuuteen ja kasvatuskumppanuuteen sekä varhaiskasvatusta koskeviin normistoihin.

Opinnäytetyöprosessissa suurimmat ongelmat ovat liittyneet aiheen laajuuteen. Käsitellyt teemat ovat suuria ja laajoilla teemahaastatteluilla kerätyn aineiston hallinta oli mielestämme välillä haastavaa. Toisaalta pohdimme olisiko teemoja pitänyt rajata opinnäytetyössä tarkemmin. Haastattelut saattoivat tuntua myös haastateltavista ajoittain ras-

kailta aiheen laajuudesta johtuen. Opinnäytetyössä on kuitenkin pyritty kuvaamaan aiheistoa sellaisenaan, mitään keskeistä asiaa muuttamatta tai poistamatta.

Lastentarhanopettajat kokivat aiheemme tärkeäksi ja se nähtiin ajankohtaisena sekä tulevaisuudessa yhtenä päivähoidon nousevana haasteena. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että haastattelukysymyksiin oli helpompaa vastata spontaanisti, kuin että he olisivat etukäteen tutustuneet kysymyksiin, jolloin vastaaminen haastattelutilanteessa olisi tuntunut ehkä vaikeammalta. Näin ollen he kokivat, että vastaukset olivat totuudenmukaisempia ja spontaanimpia, kun kysymykset kuultiin vasta haastattelutilanteessa. Haastateltavat tuntuivat olevan hieman epävarmoja siitä, olisivatko heidän antamansa vastaukset opinnäytetyön kannalta tarpeeksi laajoja ja saisiko niistä tarpeeksi tietoa opinnäytetyöhön. Tämä osoittautui turhaksi, koska kaikki haastateltavat kertoivat kysymysten teemoista riittävästi ja asiantuntevasti. Näin opinnäytetyöhön saatiin paljon arvokasta tietoa suoraan työkentältä. Toisaalta mietimme, että jos olisimme toteuttaneet haastattelun lisäksi kyselyn koko päiväkodin henkilöstölle, olisimme saaneet ehkä enemmän kokonaiskuvaavaa päiväkodin henkilöstön ehkäisevän lastensuojelun toteutuksesta. Haastattelun ja kyselyn avulla olisimme voineet tehdä erilaisen opinnäytetyön, joka olisi mallintanut päiväkodin henkilöstön hiljaista tietoa enemmän. Opinnäytetyömme tulokset eivät suoraan ole yleistettävissä muille paikkakunnille, sillä tutkimus on tehty selvittämään Kuusamon kunnallisten päiväkotien lastentarhanopettajien kokemusta tekemästään ehkäisevästä lastensuojelutyöstä.

Opinnäytetyömme arvo onkin juuri näkyväksi tekemisessä. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli herätellä ja haastaa lastentarhanopettajat oman työnsä jäsentämiseen ja näkemään miten he toteuttavat ehkäisevää lastensuojelua. Opinnäytetyössämme on onnistuneesti tuotu esille lastentarhanopettajien erilaisia näkemyksiä, ajatuksia ja kokemuksia, jopa sitä hiljaista tietoa. Ehkäisevästä lastensuojelutyöstä ja sen sisällöistä ei välttämättä keskustella päiväkotien työyhteisöissä aktiivisesti ennen kuin tilanne sitä edellyttää. Opinnäytetyössämme toimimme esille päiväkodin henkilöstön kokemuksia toteuttamastaan ehkäisevästä lastensuojelutyöstä nimenomaan lastentarhanopettajien näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista tutkia ehkäisevän lastensuojelutyön toteutumista myös muiden moniammatillisen työyhteisön jäsenten näkökulmasta. On hyvin todennäköistä, että tutkimustulokset poikkeaisivat tämän tutkimuksen tuloksista, jos haastattelut toteutettaisiin esimerkiksi neuvolan tai lastensuojelun yksikön näkökulmasta.

Toivomme, että opinnäytetyöstämme löytyy erilaisia jatkotutkimuksen aiheita. Näitä voisivat olla esimerkiksi miten eri kunnissa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelutyötä tai miten ehkäisevää lastensuojelutyötä voitaisiin kehittää moniammatillisesta työyhteisöstä käsin. Mielenkiintoista olisi myös selvittää vanhempien näkemystä siitä, miten he kokevat ehkäisevän lastensuojelun toteutumisen päivähoitossa. Missä menee puuttumisen raja? Päiväkodeissa tehdään ehkäisevää lastensuojelutyötä, vaikka lastensuojelutyön käsitteen liittäminen päivähoitoon voidaankin kokea vieraaksi. Pohdimme myös, että tulevaisuudessa lastensuojelun tarve näkyy yhteiskunnassamme, jolloin ehkäisevän työn merkitys lisääntyy entisestään. Mielestämme päivähoiton henkilökunnan tietämystä ehkäisevästä lastensuojelusta tulisi lisätä ja samalla laskettaisiin kynnystä puuttua huolta herättäviin asioihin. Toivottavaa onkin, että opinnäytetyömme antaisi kuuluvuutta ja näkyvyyttä ehkäisevän lastensuojelun tarpeelle.

LÄHDELUETTELO

- Alasuutari, Maarit 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Arnkil, Tom Erik & Eriksson, Esa 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Saarijärvi: Gummerus
- Bardy, Marjatta 2009. Lastensuojelun ytimessä: Lapsuus, aikuisuus, yhteiskunta. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Heinimäki, Liisa 2006. Varhaisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. VarTuhankekuvaus 2004-2005. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Hakupäivä 15.8.2012
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE4013.pdf&title=Varhaisen_tuen_vahvistaminen_varhaiskasvatuksessa_fi.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus
- Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen: Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn Lectura
- Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Junttila, Henna 2004. Teoksessa Keskinen, Soili & Virjonen, Heli (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi.
- Jyväskylän yliopisto 2004. Koulutuksen tutkimuslaitos. Hakupäivä 13.8.2012
 <<http://www.peda.net/veraja/projekti/sukupolvet/aikuisystavat/teoria/ehkaisevalastensuojelu>>
- Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu julkaisu- sarja. Tampereen yliopisto paino Oy.
- Kaukoluoto, Eeva. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotikiinnitys mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto
- Keyes, Carol R 2002. A Way of thinking about parent/teacher partnerships for teachers. International Journal of Early Years Education. New York. Routledge
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36
- Lapsiperheiden hyvinvointi 2009, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Hakupäivä 15.8.2012
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417
- Lastensuojelun keskusliitto, 2012. Lehdistötiedote: Lastensuojelun ja päivähoiton yhteistyötä kehitettävä. Hakupäivä. 12.8.2012
 <http://www.lskl.fi/tiedottaa/tiedotusvalineille/tiedotteet/lastensuojelun_ja_paivahoidon_yhteistyota_kehittava.2267.news>
- Lastensuojelun keskusliitto. 2010. Hakupäivä 6.8.2012
http://www.lskl.fi/keskusliitto/mita_temme/ehkaiseva_ty/suojele-tue-toimi/toimi
- Lastensuojelun käsikirja. 2007. Hakupäivä 14.8.2012.
 <<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>>
- Mäkinen, Olli 2005. Tieteellisen kirjoittamisen ABC. Hämeenlinna: Karisto Oy
- Puonti Annamajja & Saarnio Tuula (toim.) & Hujala Anne 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi
- Robson, Sue 2006. Parent perspectives on services and relationships in two English early years centres. Early Child Development and Care. New York: Routledge.
- Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita.
- Stakes, 2005. Varhaiskasvatuksen perusteet. Gummerus kirjapaino Oy.
- Säkkinen Salla & Kuoppala Tuula 2010. Lasten päivähoito. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 20.8.2012
http://www.thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2011/Tr46_11.pdf

- Taskinen, Sirpa 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Taskinen, Sirpa 2007. Lastensuojelulaki (417/2007). Soveltamisopas. Helsinki: Stakes
- Terveyden ja hyvinvointilaitos 2010. Tilastoraportti 46/2011. Hakupäivä 7.7.2012
<www.thl.fi/tilastot/paivahoito>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009. Huolen vyöhykkeistö. Hakupäivä 15.8.2012
<<http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykkeisto/index.htm>>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

LIITELUETTELO

- LIITE 1 Saatekirje lastentarhanopettajille
- LIITE 2 Teemahaasttelun kysymykset

Liite 1 1(2)

Saate

9.5.2012

Arvoisa vastaanottaja,

Olemme sosionomi (AMK)-opiskelijoita Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä aiheesta: Ehkäisevä lastensuojelu päivähoidossa.

Opinnäytetyössämme olemme kiinnostuneita selvittämään lastentarhanopettajien tietämystä tekemästään ehkäisevästä lastensuojelutyöstä ja siitä, kuinka he ymmärtävät ehkäisevän lastensuojelun käsitteen yleisesti. Keskeisessä roolissa opinnäytetyössämme on lastentarhanopettajien omat kokemukset.

Tarkoituksenamme on kerätä aineisto teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelun kysymykset pohjautuvat neljään eri teemaan, joiden ympäriltä kysymyksiä kysymme. Haastattelussa käyttämämme teemat löytyvät saatekirjeen lopussa. Haastattelemme varhaiskasvatuksen ammattilaisia ja toteutamme haastattelut yksilöhaastatteluna. Haastattelut tallentuvat nauhalle, joka opinnäytetyön valmistuttua tuhotaan. Haastattelu on luotamuksellinen, eikä vastaajien henkilöllisyys tule missään tutkimuksen vaiheessa esille.

Haastattelun teemat ovat moniammatillinen yhteistyö, varhainen tuki, kasvatuskumppanuus ja päivähoidon henkilökunnan näkökulma ehkäisevästä lastensuojelusta.

Ystävällisin terveisin

Niina Lehtosaari & Hilla-Maria Vimpari

KYSYMYKSIÄ TEEMAHAASTATTELUSSA**Teemat:**

1. Lastentarhanopettajannäkökulma ehkäisevästä lastensuojelutyöstä
2. Kasvatuskumppanuus
3. Varhainen tuki
4. Moniammatillinen yhteistyö

TAUSTATIEDOT:

- Mikä on koulutustaustasi?
- Kuinka kauan olet työskennellyt lastentarhanopettajana?
- Kuinka kauan olet työskennellyt lastentarhanopettajana tässä päiväkodissa?
- Minkä kokoinen tämän hetkinen ryhmäsi on?

1. TEEMA: LASTENTARHANOPETTAJAN NÄKÖKULMA

- Mitä ehkäisevä lastensuojelu mielestäsi on?
- - Miten ehkäisevä lastensuojelu näkyy päiväkodin arjessa?
- - Miten sinä toteutat ehkäisevää lastensuojelutyötä?
- - Pitäisikö ehkäisevää lastensuojelua päivähoidossa mielestäsi kehittää?
- - Onko ehkäisevän lastensuojelun tarve mielestäsi lisääntynyt nykypäivänä?
- - Onko mielestäsi koulutustaustasi antanut riittävästi tietoa toteuttamaan ehkäisevää lastensuojelutyötä?

2. TEEMA: KASVATUSKUMPPANUUS

- - Mitä kasvatuskumppanuus tuo mieleesi?
- - Mitkä tekijät edistävät kasvatuskumppanuutta lapsen vanhempien kanssa?
- - Mitkä tekijät hankaloittavat kasvatuskumppanuutta lapsen vanhempien kanssa?
- - Onko ollut tilanteita, jossa kasvatuskumppanuus ei ole onnistunut? Miten tilanne hoidetaan?
- - Miten päivähoiton ja lasten vanhempien välistä yhteistyötä voisi mielestäsi kehittää?

3. TEEMA: LAPSEN JA PERHEEN TUKEMINEN- Varhainen tuki

- -Mitä varhainen tuki mielestäsi on? Mitä sillä tarkoitetaan?
- -Millaisilla toimilla päiväkodissa tuetaan lapsen normaalia kasvua ja kehitystä?
- (Miten varhainen tukeminen mielestäsi näkyy päiväkodissa?)
- -Mitkä ovat syyt, joissa otat vanhempien kanssa puheeksi lapsen hyvinvointiin liittyvät asiat? (Missä paikassa otat ja milloin?)
- - Miten huolta herättäviin tilanteisiin puututaan?
- - Mitä tuen tarpeen tunnistaminen edellyttää mielestäsi?
- -Miten lapsen varhaiskasvatussuunitelmassa huomioidaan erityisen tuen tarve ja varhainen tuki

4. TEEMA: MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

- - Mitkä tahot ovat päiväkodin kanssa yhteistyössä?
- - Onko yhteistyö mielestäsi yhteistyötahojen kanssa riittävä? Miksi?
- - Koetko moniammatillisen yhteistyön haastavaksi? Miten?
- - Miten yhteistyötä eri yhteistyötahojen kanssa voidaan kehittää?
- -Pitääkö mielestäsi päiväkodin henkilöstön tietää, jos lapsi on lastensuojelun piirissä? Miksi?

5. TEEMA: MUUTA

- - Onko jotain lisättävää, haluatko sanoa vielä jotain?
- - Miltä haastattelu tuntui?
- - Olisiko ollut helpompi vastata jos olisit tiennyt kysymykset etukäteen?